ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 16 november 2013

INTERVIEW
50 jaar betrokken bij de haven 5

LITERATUUR
Literair wandelen in Punda en Otrobanda 7

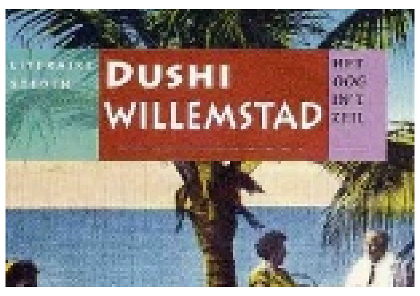

IN BEDRIJF
Giro Cares actie: Inzameling kleding 11

Onderzoeksboot 'Chapman'
Curasub de wijde wereld in

Met de onderzeeër Curasub van Substation Curaçao was het al mogelijk om rond Curaçao tot dieptes van 1000 voet diepzee-onderzoek te doen, maar met de onderzoeksboot, de Chapman, die de mini-onderzeeër overal naartoe kan brengen, kan er in het gehele Caribische gebied onderzoek worden gedaan. Dit is vooral belangrijk voor de wereld van de marien-biologische wetenschap, want er is nog heel veel te ontdekken in de diepte van zeeën en oceanen.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

De Chapman is het voormalige schip van de National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA).

Sinds de Curasub in gebruik is en wetenschappers uit de hele wereld dagelijks onderzoek doen rond de diepe koralen bij Curaçao zijn er al meer dan dertien nieuwe vissoorten ontdekt en diverse sponzen. Dutch Schrier, ondernemer en avonturier, maakte dit samen met zijn zakenpartner Rudy Pizziolo allemaal mogelijk.

De Chapman is zijn nieuwste project en deze maand nog presenteert hij de boot aan het grote publiek.
De Chapman is het voormalige schip van de National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA). Na jarenlang in de vaart te zijn geweest en voor NOAA toezicht te hebben gehouden bij de krabbenvangst in de Beringstraat bij Alaska, belandde het schip als onderzoeksschip bij de Portoricaanse universiteit in Puerto Rico. Daar werd de Chapman acht jaar lang succesvol ingezet bij onderzoek van marien-biologiestudenten. De hoge kosten verbonden aan scheepsonderhoud leidden er echter toe dat de Chapman steeds minder uitvoer en uiteindelijk lange tijd ongebruikt afgemeerd langs de kade bleef liggen. Totdat Schrier het schip in 2008 'vond'.

Hij zag een nieuwe toekomst voor het zeer vervallen vaartuig en kocht het met eigen geld. De Chapman werd naar Curaçao gesleept, maar Schrier liet het schip op eigen kracht de haven binnenvaren. "Het zag er destijds zwaar verwaarloosd uit", vertelt Laureen Schenk, marketing manager bij Substation Curaçao tijdens een rondleiding van genodigden aan boord. "Er is drie miljoen dollar in het schip gestoken om het in de staat te brengen waar het nu in verkeert."

Nieuw 'speeltje'

Met recht zijn Schrier en Pizziolo trots op hun nieuwe 'speeltje'. Wie kan er zeggen dat hij een eigen onderzoeksschip heeft dat zoveel kan gaan betekenen voor de wetenschap over de onderwaterwereld?
Het schip werd ooit gebouwd en ontworpen door Bender Scheepsbouw in Alabama (Verenigde Staten) en werd in december 1979 te water gelaten. Het zusterschip 'Northwestern' is het bekende schip van het televisieprogramma 'Deadliest Catch' waar stoere vissers met gevaar voor eigen leven reuzenkrabben vangen ten behoeve van de consumptie. Schriers plannen zijn echter gericht op het leveren van een bijdrage aan de wetenschap die zich bezighoudt met onderzoek in het tot dusverre nauwelijks onderzochte diepzeegebied tussen 150 en 1000 voet.

Onderzoekers en toeristen

Het schip is 38,7 meter lang, 9 meter breed en bestaat uit gelast staal. Het heeft een nettogewicht van 290 ton en een waterverplaatsing van 460 ton. Op het bovendek en het middendek zijn zes hutten voor de bemanningsleden. Benedendeks zijn vijf luxe hutten en er is plaats voor tien passagiers. De passagiers zullen vooral wetenschappers zijn. Die zijn gewend om desnoods op matjes op de grond te slapen als ze 'veldonderzoek' doen, maar op de Chapman slapen ze in airconditioned hutten op normale, vrij ruime bedden, waar speciale matrassen op liggen. Er is slechts één hut waar je kunt spreken van een kajuit. Hier zijn vier bedden. De andere passagiershutten zijn voorzien van een eigen badkamer met douche en toilet en een bureau en er zijn in iedere hut twee bedden. In elke hoek en open ruimte achter deuren zijn kasten gebouwd voor opslag en/of bagage. Ook niet-wetenschappers kunnen meevaren en er zullen in de toekomst toeristische vaarten worden georganiseerd.
De stuurhut is in oude stijl volledig vernieuwd met de nieuwste snufjes op het gebied van navigatie. Er zijn een paar lokale kapiteins die om beurten het schip mogen besturen.

In het schip is een grote ruimte voor gemeenschappelijk gebruik waar de bemanning en passagiers kunnen eten en waar men ook kan ontspannen na een dagje hard werken. Deze ruimte wordt ook wel de lounge genoemd. Er staan grote tafels die hol zijn zodat die ruimte als opslagplaats gebruikt kan worden. "Voor bijvoorbeeld droge proviand, zoals rijst en aardappelen", legt Schenk uit. Dat het schip gebouwd is om ook zwaar weer te trotseren is te zien aan de tafelbladen die niet te tillen zijn door één persoon, dus die blijven wel stevig liggen als het schip in de golven heen en weer geslingerd wordt. Alles is stevig en robuust aan het schip. Er is overal aan gedacht, tot in detail.

Natuurlijk is er ook een keuken, in scheepstermen spreekt men over de kombuis. Daar zal de kok de maaltijden bereiden. De werkplekken, koelkast, fornuis en andere machines in deze kombuis zijn allemaal van roestvrij staal.

Naar andere plekken

Carole Baldwin van het Smithsonian Institution in Washington is één van de wetenschappers die Curaçao regelmatig bezoekt om onderzoek te doen. Zij is heel enthousiast over de Chapman. "Want nu kunnen we ook op andere plekken in het Caribische gebied naar flinke dieptes", vertelt ze. Ze is al mee geweest naar Bonaire tijdens een van de eerste tochten van de Chapman. Daar werd gekeken of er dezelfde vissen en koralen leven als op Curaçao. Voor natuurbescherming en het duurzaam gebruik van de riffen is inventarisatie van de biodiversiteit heel belangrijk. In opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Caribisch Nederland en Nederland, die samen de mariene biodiversiteit en visserij in de wateren rond de eilanden beheren, worden deze onderzoeken gedaan, dankzij de Chapman.

Het schip vaart 9,5 à 10 knopen en in zes uur naar Bonaire. In het buitenlab, een speciaal gemaakte ruimte midden op het schip, konden de wetenschappers al direct aan het werk. Nu is het buitenlab nog 'open', maar het zal worden afgesloten met plexiglas en er komt zelfs airconditioning, zodat het voor de wetenschappers comfortabel is om er hun onderzoeken te doen. Aanvankelijk was de Chapman vooral gekocht om de Curasub te kunnen vervoeren naar andere plekken, maar door het 'buitenlab' heeft het nu ook de rol van onderzoeksschip.

Kraan voor Curasub

Het belangrijkste op het schip is de enorme kraan die op het achterdek staat. Deze kraan kan de Curasub in en uit het water takelen. Er is een speciaal 'docking platform' voor de onderzeeër gemaakt, dat ook in en uit het water getakeld wordt, zodat de passagiers in de Curasub kunnen klimmen. Eenmaal op de plek van bestemming gaat eerst het platform in het water en dan de Curasub. De kraan bestaat uit een 110 tons zogenoemde 'knokkelboom' kraan en is ontworpen en gebouwd door de Italiaanse Fassi Groep, wereldleider in de sector van hijskranen. Toen het schip af was besloot Schrier om de achterkant van het schip 'open' te maken en er een achterplatform aan te bouwen zodat de Curasub daarop wordt vervoerd en zodoende beter het water ingetakeld kan worden. Dit voorkomt zwaartekracht die de stabiliteit van het schip in gevaar zou brengen. Het bedienen van deze bijzondere hijskraan vraagt de nodige expertise, want het is precisiewerk en slechts enkelen mogen de kraan bedienen, waaronder Schrier, die uiterst voorzichtig het docking platform aan boord hijst als de avond valt.

Schrier is iemand die voor perfectie gaat en hij wil niets aan het toeval overlaten. Hij heeft de hoogste veiligheidsnormen die er noodzakelijk zijn bij een dergelijk schip in acht genomen en dat maal twee. Dit betekent dat hij overal tweemaal meer capaciteit liet bouwen dan noodzakelijk. Zo is bijvoorbeeld de hijscapaciteit van de kraan vele malen groter dan noodzakelijk om de onderzeeër te tillen. Ook de bediening en de instrumenten van de Curasub zijn het tweevoudige van hetgeen nodig is. Iets dat voor eigenlijk alle voorzieningen geldt.

En aangezien zout water alles aantast, worden de Curasub en alle machinerie die met zeewater in aanraking komen, iedere dag met vers (zoet) water schoongemaakt. Want ook inzake onderhoud gelden de hoogste eisen.

Decompressietank

Op het bovendek is er ook nog ruimte voor twee 20 voets containers die uitgerust worden met 'natte' en 'droge' laboratoriumapparatuur voor het stabiliseren van verzamelde mariene exemplaren. En daarnaast zijn er vergevorderde plannen om op het voordek van de Chapman een mobiele decompressiekamer te plaatsen voor noodgevallen in geval van duikongevallen.

Vanuit de organisatie 'Curaçao substation' zijn er grote verwachtingen voor de toekomst. Met alle mogelijkheden die er nu zijn wat betreft het bereiken van het gehele Caribische gebied met de Chapman en wellicht verder, de huidige techniek, zoals die aanwezig is op de mini-onderzeeër, de camera's, de mogelijkheden om biologische specimen te verzamelen en het grote enthousiasme van wetenschappers uit de hele wereld, kan het ecosysteem gedocumenteerd worden, worden er nieuwe vissen, koralen en planten gevonden en worden er misschien ook sponzen of planten gevonden die als medicijn tegen onder meer kanker gebruikt kunnen worden. Want ook wetenschappers die onderzoek doen naar kanker en de mogelijkheden om deze ziekte te bestrijden of te voorkomen weten Curaçao te vinden.

Dat er geschiedenis geschreven wordt dankzij de Curasub en straks ook dankzij de Chapman bewijst de vondst onlangs van een diepwaterkathaai, die men nog nooit levend had gevonden. Op een ongelooflijke diepte van 960 voet werd deze 18 centimeter lange kathaai gevonden (Scyliorhinus hesperius, de Whitesaddled Catshark). In het Curaçao Sea Aquarium verblijft deze haai nu in het koudwaterlaboratorium in een tank met koud water van rond de 11 graden Celsius. Om diepwatervissen levend naar boven te halen en om hen niet te veel last te laten hebben van verandering van druk en temperatuur heeft de Curaçao Substation Organisatie allerlei technieken in huis. Heel langzaam, met gebruik van speciale waterdoorlatende bassins worden de op grotere diepte gevonden vissen naar de oppervlakte gehaald. Dit duurt soms enige dagen.

Vooralsnog ligt het schip in de haven bij Parera. De Chapman maakte zijn 'maidentrip' in januari van dit jaar en er volgden een aantal proefvaarten die succesvol waren voor de wetenschappers die meegingen. De aanvragen om met het schip op onderzoek te gaan stromen nu uit de hele wereld binnen.

Belangstellenden die meer over de Chapman willen weten kunnen contact opnemen met Laureen Schenk op laureen@substation-curacao.com of website substation-curacao.com bezoeken.

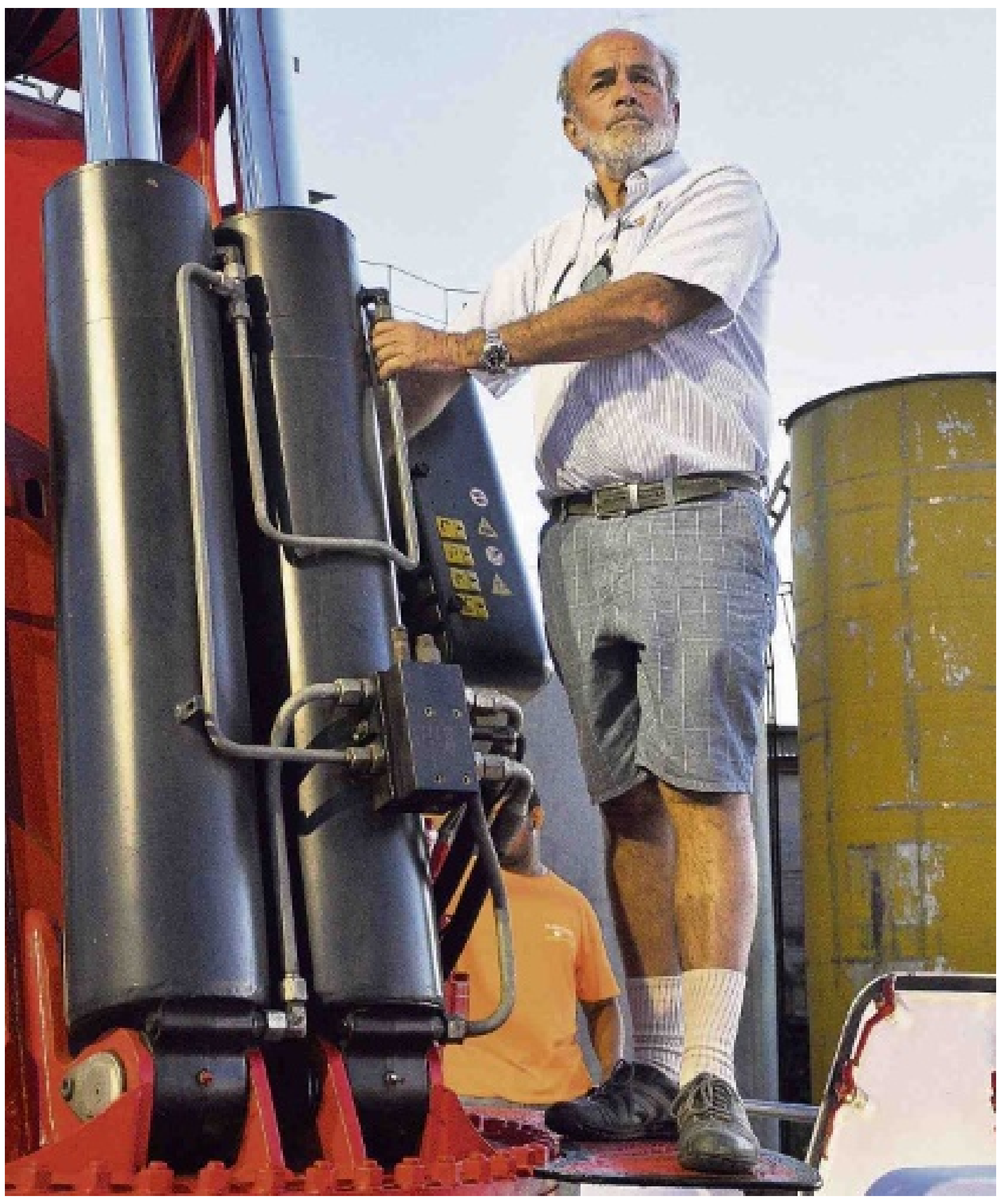

Dutch Schrier bedient de kraan op zijn schip.

ÑAPA 2013
Nr. 44

INHOUD

Curasub de wijde wereld in 1
20e Studie- en Beroepenmarkt 2
'Lessen in wellevendheid' 3
Gezondheid 4
50 jaar betrokken bij de haven 5
Cultuur 6
Literatuur 7
Varia Puzzels 8
Eten & drinken 9
Business Columns 10
Giro Cares actie: Inzameling kleding 11
Business Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Evert Bongers
Monique Casimiri
Odette Doest
Verele Ghering
Klaas de Groot
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Wouter Mol
Peter Onvlee
Islelly 'Tilly' Pikerie
Milangela Plaate
Edsel Sambo
Victorine Stille
Elton St. Jago
Marcel Truyens
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

20e Studie- en roepenmarkt

De 20e editie was het deze week alweer van de Studie- en Beroepenmarkt Curaçao. Inmiddels een echte klassieker dus. Overdag konden jongeren hun licht laten schijnen over hun vervolgstudie en waren andere belangstellenden welkom in de avonduren. Er presenteerden zich veel opleidingen uit binnen- en buitenland en ook een aantal werkgevers. Een greep uit de deelnemende opleidingen: de Haagse Hotelschool, de Rietveld Academy op Aruba, de Erasmus Universiteit, Feffik, de Kustwacht en de University of Curaçao.

Foto's: Edsel Sambo

Foto van de week

Humphrey Plantijn trof deze leguaan aan op de porch. Lekker om soep van te maken, maar ook mooi om naar te kijken. Of om er een foto van te maken.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Thuis

Koningin Máxima

Monique Casimiri

Beste Koningin Máxima,
Ik schrijf deze brief aan u, wetende dat u al heel snel op het eiland zult zijn. Misschien is iemand zo vriendelijk om de krant twee dagen te bewaren, zodat u ook kunt lezen wat ik te vragen heb.
U bent, net als ik, erfelijk belast met het gen dat ons enig en uniek maakt. Niet enig in de zin van, dat alleen u en ik het hebben, want heel Zuid-Amerika is ermee behept alsook de zuidelijke landen in Europa. Nee enig, in de zin van, wat leuk, het is bijzonder en passievol. Het gen waar ik dagelijks mee te maken heb is mijn temperamentgen. Ik weet niet of dat bij u ook zo'n prominente rol speelt, maar bij ons thuis wel.
Er gaat geen week voorbij of ik voel het gen in mij opborrelen. Ik ben nooit gewaarschuwd dat het komt, het is er ineens. De aanleiding is ook steeds weer anders, waardoor anticiperen erg lastig is voor me. De ene keer zie ik iets op televisie voorbij komen, de andere keer loop ik op straat en verbaas ik mij over iets. Maar het meest verrassende is toch elke keer weer mijn man. Dan zijn we samen in gesprek en dan zegt hij bijvoorbeeld iets dat minder positief is over Curaçao. Ik zeg met nadruk, iets minder, want over het algemeen heeft hij een zeer positief beeld van Curaçao.
Maar die enkele keer dat dat niet zo is, daar kan mijn temperament niet mee omgaan. Ik kan het gevoel niet bedwingen. Ik heb er geen keus in, het neemt mijn denken en handelen volledig over en ik reageer als een echte furie, meestal nog net niet stampvoetend, en ik ga vol in de verdediging. Kom niet aan mijn eiland staat figuurlijk op mijn voorhoofd geschreven.
Nu is zo'n uitbarsting bij mijn man wel te overzien, hij weet waar het vandaan komt en weet dat na de eerste vuurballen, mijn realiteitszin weer tot leven wordt gewekt, waarna ik zuur kijkend me ook kan vinden in zijn standpunt. Lastiger wordt het op mijn werk, in de winkel, aan de schoolpoort en ga zo maar door.
Ik kan me zo voorstellen dat u dit ook heeft. Belast met dit gen, dat ons enig maakt; we gaan immers vol passie voor onze doelen, maar die ons ook in de problemen brengt, omdat de nuchtere Hollander hier niet altijd begrip voor kan opbrengen.
Nu zal uw man er ook wel begrip voor kunnen opbrengen dat hij af en toe alleen op de bank moet slapen als uw temperament vindt dat hij een onterechte opmerking heeft gemaakt, maar wat doet u met al die miljoenen Nederlanders die ook een mening hebben, en die niet onder stoelen of banken steken? Heeft u voor mij de gouden tip, zodat ik mijn temperamentgen kan inzetten voor betere doeleinden?
Misschien kunt u hier over nadenken tijdens uw bezoek. Het lijkt mij beter als u mij hierover schrijft, mocht mijn temperament mij overvallen na uw suggesties, ik zou niet willen dat mijn figuurlijke vuurballen een smet op uw bezoek zouden worden.

Denise de Jongh-Rekwest:

‘Lessen in wellevendheid’

Amy Groskamp-ten Have is ze nog niet. En de op Curaçao geboren en op Bonaire woonachtige Denise de Jongh-Rekwest wil zich ook zeker niet vergelijken met de Nederlandse schrijfster die tot haar dood op 23 november 1959 op 71-jarige leeftijd in Haarlem een nationale beroemdheid was dankzij haar radiopraatjes, maar vooral van het meest verkochte Nederlandse etiquetteboek aller tijden: Hoe hoort het eigenlijk? (1939).

Tekst: Peter Onvlee

Dat werk kan, dankzij de nieuwe versie die in 1999 verscheen, nog steeds gerekend worden tot de standaardwerken op dit terrein. Behalve regels voor hoofdbrekende zaken als tafelschikking, het eten van asperges, het gebruik van titulatuur en de samenstelling van een bruidsstoet, schreef (voluit) Amelie Jeanne Groskamp-ten Have ook over veel andere problemen op het terrein van de etiquette. Zo gaf ze adviezen voor correct converseren, tutoyeren, brieven schrijven, gearmd lopen (‘absoluut niet zoals het hoort’), het geven van geschenken, telefoneren en zwijgen (‘een stille weldaad’). Op het ogenblik staat Groskamp-ten Have opnieuw in de belangstelling dankzij het televisieprogramma Hoe heurt het eigenlijk? van oud-Quote hoofdredacteur Jort Kelder.

Maar naam heeft de inmiddels 44-jarige Denise de Jongh (‘je vraagt een vrouw nooit naar haar leeftijd en gewicht’) op de Benedenwindse eilanden van de voormalige Antillen zeker al gemaakt als het om etiquette en normen en waarden gaat. Sinds 2008 verschenen van haar hand al vier kinderboeken waarin dochter Kaylee, toen vijf jaar, de hoofdpersoon is. “Ze was mijn inspiratiebron. Ik keek naar wat zij deed en naar haar klasgenootjes als die kwamen spelen.” Alle boeken zijn tweetalig, Papiaments (beter Papiamentu) en Nederlands. Achtereenvolgens verschenen in 2008 Kaylee i su primunan ku fakansi na Kòrsou (Kaylee en haar neefjes gaan op vakantie naar Curaçao), een jaar later Etikèt i krokèt di Kaylee (Kaylee’s etiquette en kroketten), begin november 2010 Kaylee ta haña klòmp (Kaylee krijgt klompen) en in 2011 Kaylee, reina di karnaval (Kaylee koningin van het carnaval), aanvankelijk voor Aruba in het Papiamento, maar inmiddels ook voor Bonaire en Curaçao in het Papiamentu. Alle boekjes hebben als ondertitel: Etiquette voor kinderen. Normen en waarden.

Sinds de afgelopen weken is er een zesde uitgave (nummer vijf was een op de scholen verspreid stripboek in het kader van de Kinderboekenweek, ook Papiamentu en Nederlands) van Denise de Jongh bijgekomen. Een business etiquetteboek in het Papiamentu, Etikèt e porta pa éksito (Etiquette, de poort tot succes). Voor een geheel nieuwe doelgroep. Volwassenen en wat ze zelf ‘young professionals’ noemt. Ze bedoelt daarmee jongeren, studenten die hun studie afgerond hebben en een carrière gaan beginnen. Het boek is eind september gelanceerd op Curaçao en de afgelopen week ook op Bonaire. Het Openbaar Lichaam bood alle 375 ambtenaren een exemplaar aan om ze daarmee te bedanken voor de vele (extra) inspanningen die sinds de herstructurering nodig zijn geweest om de dienstverlening te bevorderen en de medewerkers te stimuleren om komend jaar, in 2014, daarmee door te gaan. Nog meer energie te steken in het verbeteren van die dienstverlening. Om de medewerkers te enthousiasmeren om het boek daadwerkelijk te gaan lezen en om te stimuleren dat de handige tips die van toepassing zijn op het OLB, in de praktijk worden gebracht, is er een prijsvraag gekoppeld aan het boek.

Denise de Jongh-Rekwest en etiquette. Ze heeft er al heel lang iets mee. Al sinds haar opleiding. Op haar dertiende vertrok ze van Curaçao naar Nederland om daar in Den Haag toerisme te studeren aan de Ecole Internationale Tunon, een opleiding voor de internationale zaken- en reiswereld. Ze plakte daar ook nog eens vijf modules van de Hogere Hotelschool aan vast. “Etiquette zat daarin gebakken. Ik heb ervoor gestudeerd. Volg in Nederland, in Amsterdam, nog steeds opfriscursussen. Noem het maar savoir vivre. De kunst om zich in de maatschappij te bewegen en met mensen om te gaan. Wellevendheid en wellevendheidskunst. Gewoon het vermogen om sociaal met anderen om te kunnen gaan en zich maatschappelijk gepast en welgemanierd te gedragen.”

En in de arbeidzame jaren die volgden - twee jaar in Nederland, in Delft, en vervolgens vijftien jaar op Curaçao, Aruba en Bonaire in de grotere horeca- en hotelbedrijven zoals het oude Sonesta, het huidige Marriott, en Breezes - deed ze de nodige praktijkervaring op.

Etiquette is in de visie van Denise de Jongh een golfbeweging. Bepaalde zaken veranderen. “Neem de aanspreektitel mejuffrouw van vroeger. Die hoor je niet meer. Het is geen vraag meer of het mejuffrouw of mevrouw moet zijn. Vroeger was het mejuffrouw als je nog niet was getrouwd, heel vroeger zelfs of je al dan niet maagd was. Maar dat gaat niemand meer iets aan. Ook de leeftijd niet. Nu wordt iedereen die meerderjarig is señora genoemd, mevrouw dus.” En ook: “Vroeger als je met iemand of een gezelschap aan tafel zat vroeg je keurig of je een sigaretje op mocht steken. Nu mag dat in Nederland bijvoorbeeld niet eens meer in restaurants, maar er is als het goed is ook niemand meer die dat vraagt. Je gaat naar buiten. Je belast je tafelgenoten niet met rook en meeroken.” Ook door de ontwikkelingen van de technologie zijn er andere wellevendheidregels gekomen. Zo is er iets wat je internetetiquette zou kunnen noemen. Zakelijk beantwoord je een email binnen 24 uur, privé mag je er iets langer over doen: 48 uur.”

“Normen en waarden bestaan nog, maar tegenwoordig worden ze helaas vaak niet overgedragen door de ouders.”

De doop van het etiquetteboek van Denise de Jongh-Rekwest.

Wie, zo is de voor de hand liggende vraag, bedenkt dit soort regels? “Iedereen”, is het antwoord van Denise de Jongh. “Alle etiquette-experts met elkaar.” Vraag is dan hoe? Tijdens een groot jaarlijks congres? “Dat is er nog niet. Etiquetteregels zijn ook gedragsregels, niet wettelijk voorgeschreven. Zoals bij protocollen wel het geval is. Etiquette is op een behoorlijke manier met elkaar omgaan. Daar spreek je over. Daarover heb je ook contact. Je ziet bepaalde ontwikkelingen en soms gaan die de verkeerde kant op.” Vijftien jaar geleden begon ze - eenmaal met een Bonaireaan getrouwd - haar eigen trainings- en consultancybureau, Training & Consultancy 2000. In het begin met onder meer trainingen communicatie, teambuilding, sales & marketing, management en natuurlijk ook business etiquette vooral gericht op toerisme en hotels, later ook op bedrijven en andere organisaties. Bij het tienjarig bestaan kwam het eerste boek.

“Waarom een boek over omgangsvormen?” Ze herhaalt de vraag om dan direct te antwoorden: “De motivatie voor etiquette was er vanaf het begin. Ik vind etiquette heel belangrijk en heb altijd de droom gehad om hierover een boek te schrijven. Normen en waarden bestaan nog, maar tegenwoordig worden ze helaas (vaak) niet overgedragen door de ouders. Om deze reden en ook omdat mijn trainings- en consultancybedrijf tien jaar bestond was de tijd rijp. Toen heb ik het eerste boek geschreven om op zo’n manier een positieve bijdrage te leveren aan het gedrag van kinderen.” In Kaylee en haar neefjes gaan naar Curaçao, haar eerste boek dus, wordt door middel van een humoristisch (voor)leesverhaal zonder belerend te zijn aan kinderen verteld wat goede manieren zijn. “Deels is het verhaal gebaseerd op reele zaken, soms op verzonnen, maar wel erg bekende situaties. De tekeningen - met potlood gemaakt door Ronald Trinidad en vervolgens afgewerkt door Giselle Ruggenaath - zijn ook realistisch. “De kinderen herkennen zich daar ook in. Donker, lichter, het haar. Multicultureel ook.” Het eerste boek was een succes en Denise de Jongh besloot een vervolg uit te brengen. “Ik vertel niet alleen wat etiquette is, maar ook waarom je je op een bepaalde manier moet gedragen. De kinderen begrijpen het en vinden het leuk. Mijn doel is dan bereikt.”

De boekjes zijn - zo zegt ze - ook hard nodig. “Met normen en waarden en de etiquette is het gewoon slecht gesteld, niet alleen op de Benedenwinden, terwijl het eigenlijk de basis van onze samenleving moet zijn. Die zaken moeten door de ouders worden bijgebracht, maar in de praktijk van alledag gebeurt dat niet. Beiden werken, hebben geen of nauwelijks tijd voor opvoeding, denken ook ten onrechte dat de verantwoordelijkheid bij de school en de maatschappij ligt. De enige manier waarop een kind er zeker kennis mee maakt is wanneer normen, waarden en etiquette op school worden aangeboden. En gelukkig worden mijn boekjes daarvoor ook gebruikt.”
Dat begon al met het eerste boekje Kaylee en haar neefjes gaan op vakantie naar Curaçao. Toenmalig gedeputeerde voor onder meer Onderwijs Marilyn Alcalá-Wallé slaagde er na revisie door FMS, Fundashon Material pa Skol, en met financiering van Usona in het boekje op de scholen te krijgen en ook het vervolg, Kaylee’s etiquette en kroketten, ging die weg. Bonaire volgde daarna en op alle basisscholen kwamen de boekjes - voor 4- tot 12-jarigen en de eerste en tweede cyclus - van Denise de Jongh.

Ze geeft de boeken in eigen beheer en voor eigen risico uit, begon daarvoor in 2010 ook haar eigen uitgeverij Request Publishing. Moet alles zelf verzorgen. Van het schrijven, de vertalingen (voor de Nederlandse teksten zorgde de helaas overleden Caroline Laurens), de tekeningen, de verspreiding en - ook niet onbelangrijk - de financiering. Het eerste boekje dat Request uitgaf was Pasku ku Kaylee (Kaylee’s kerst), geschreven door dochter (voluit) Kaylee Filomene (naar haar oma) de Jongh over hoe zij het kerstfeest beleeft. De totale oplage: twee keer 250 en volledig uitverkocht. “Met veel media-aandacht ook”, lacht moeder Denise de Jongh trots. “Een van de vragen die ze moest beantwoorden was wanneer ze een tweede boekje zou schrijven. Ze antwoordde: ‘wanneer ik zin heb’. Het is er nog steeds niet van gekomen.”

> Geef nooit persoonlijke gegevens door aan vreemden

De eerste oplage van Kaylee en haar neefjes gaan op vakantie naar Curaçao was 2000. Binnen drie maanden waren er 6000 gedrukt en verspreid en Kaylee’s etiquette en kroketten haalde een oplage van 5000. De oplages van Kaylee krijgt klompen en Kaylee koningin van het carnaval bleven daarbij achter. Een gevolg van het in 2010 door Onderwijs- en Cultuurminister Rene Rosalia geaccordeerde St. Joris-akkoord waarin afspraken zijn vastgelegd die meer verantwoordelijkheid leggen bij de schoolbesturen voor de uitvoering van het programma en het ook de schoolbesturen zijn die individueel de lesmaterialen moeten aanschaffen.

Kaylee’s etiquette en kroketten werd door moeder Denise en dochter Kaylee overigens ook in Den Haag gepresenteerd in toen nog het Antillenhuis aan Gevolmachtigde minister Paul Comenencia. Het was zijn laatste werkdag in die functie. “Dit boek draagt op een positieve manier bij aan de opvoeding van kinderen, maar ook politici kunnen hiervan leren”, stelde hij. Het gaat dan vaak om simpele wijsheden. Zoals uit etiquette en kroketten: ‘Loop rechtop en kijk vooruit. Als je dubbeltjes zoekt lijkt het alsof je bang bent.’ Of uit klompen: ‘Neem afscheid als je ergens weggaat. Groet beleefd. Zeg bijvoorbeeld: Dag meneer of Dag mevrouw. Kijk de ander daarbij aan.’ Maar ook helemaal bij de tijd, ook uit klompen: ‘Antwoord zo snel mogelijk op een e-mail.’ En: ‘Pas op voor computervirussen: open geen mails van vreemden en wis ze snel.’ En tot slot: ‘Geef nooit persoonlijke gegevens door aan vreemden.’

Denise de Jongh-Rekwest kondigde toen ook al aan aan haar nu verschenen etiquetteboek voor volwassenen te werken. “Want zij hebben het ook hard nodig.” Etikèt e porta pa éksito is vooralsnog alleen in het Papiamentu verschenen. “Ik dacht dat er al wel voldoende Nederlandse boeken zijn. Waarden, normen en etiquette moet je per land toepassen. Dit boekje is voor Antillianen. Maar nu hoor ik al dat ook Nederlanders op de Antillen graag de normen, waarden en etiquette van hier willen weten. Wellicht komt er daarvoor een aangepaste versie.” Het boekje, 40 pagina’s dik, telt zeven hoofdstukken. Met veel tips en eigen ervaringen van de schrijfster. Op het werk, in restaurants, wijnetiquette, telefoon, internet, kledingvoorschriften en tot slot begrafenissen. Dat laatste hoofdstuk is tot stand gekomen in samenwerking met Charlton Thomas, een wat wordt genoemd voorlezer bij begrafenissen op Bonaire, een soort regel/ceremoniemeester. “Begrafenissen hebben niet mijn eerste voorkeur. Ik heb lang in Nederland gewoond en daar niets mee te maken gehad. Een keer een crematie. Maar hier is dat anders. In Nederland moet je een uitnodiging krijgen, hier wordt van je verwacht dat je komt. Je plicht doen. Voor sommigen is het ook een stukje gezelligheid, lopen ze ze allemaal af. Als soort social event. Je komt iedereen tegen, je hoort de roddels.”

Denise de Jongh zegt volmondig ja als haar de vraag wordt gesteld of het boekje nodig is. “In de Verenigde Staten en Europa krijg je etiquette bij je studie, omgangsvormen, wellevendheid. Hier niet. Er wordt ook vaak gezegd: het is voor de elite, saai, krijg ik stress van. Maar als men eenmaal een training volgt krijg ik te horen: Denise, het is best interessant.”

LARSON CABRIO 310 (12/2010)

Voorzien van generator, air conditioning, toilet, douche, koelkast, elektr. kookplaat, magnetron, inbouw koffieapp. LCD TV, DVD, Clarion radio/CD/MP3 audio system met remote control en subwoofer, trimtabs, Garmin GPS, etc etc

2x Volvo Penta duoprop met 540pk en ± 168 uur, probleemloze zuinige en efficiënte benzine motoren, zeer eenvoudig te servicen.

Dit jacht wordt wekelijks professioneel onderhouden, gewassen en in de was gezet en verkeerd in uitstekende staat.

Ligplaats : Seru Boca Marina
Reg. nr : NC 1556
Vraagprijs : USD 85.000,- of € 65.000,-
Telefoon : (+5999) 5190775
Bezoek : Seru Boca Marina, havenmeester Cees de Jong (5602599)

Medisch

Vragen over... ziekte van Crohn

Tekst: Wouter Mol

Wat is de ziekte van Crohn?
De ziekte van Crohn is een chronische ontstekingsziekte van het spijsverteringskanaal. Bij de ziekte van Crohn kunnen er in principe ontstekingen optreden in het hele spijsverteringskanaal. Dus in het hele gebied vanaf de mond tot aan de anus. Bij de meeste patiënten zijn alleen de dunne, dikke, en/of de endeldarm ontstoken.
Bij de ziekte van Crohn ontstaan er kleine ontstekingen in de darmwand. Dit worden ook wel zweren genoemd. De ontstekingen kunnen zich uitbreiden en tot diep in de darmwand. Bij de ziekte van Crohn is de darmwand niet aaneengesloten ontstoken, maar gezonde en zieke stukken darm wisselen elkaar af. Soms groeien de zweren zo ver door de darmwand heen dat er een verbinding ontstaat naar de huid of andere organen. Dit noemen we een fistel. Bij de ziekte van Crohn kunnen ook klachten en ontstekingen buiten het spijsverteringskanaal voorkomen.

De dunne darm
In de dunne darm vindt het belangrijkste deel van de voedselvertering plaats. Belangrijke voedingsstoffen komen bij de vertering vrij uit het voedsel. Deze voedingsstoffen worden via de wand van de dunne darm aan het bloed afgegeven. Het lichaam heeft deze voedingsstoffen onder meer nodig voor energie en als bouwstof om te kunnen groeien. Dat wat over is, een waterdunne brij van onverteerbare voedselresten, verlaat de dunne darm en komt in de dikke darm terecht.

De dikke darm
De dikke darm is het laatste deel van het spijsverteringskanaal. Het allerlaatste deel van de dikke darm heet de endeldarm, ofwel rectum. De dikke darm onttrekt water en zouten uit de dunne brij die komt van de dunne darm. In de dikke darm wordt de ontlasting ingedikt. Hierdoor ontstaat uiteindelijk een soepele vaste ontlasting. Deze wordt tijdelijk opgeslagen in de endeldarm, totdat we aandrang krijgen. De ontlasting kan via de anus het lichaam verlaten.

Klachten en symptomen
De klachten en de ernst van de klachten kunnen per patiënt erg verschillen. Onderstaande klachten komen vaak voor bij de ziekte van Crohn:

- Dunne ontlasting of diarree, vaak met bloed en slijm. Soms verstopping;
- Buikpijn;
- Bloedarmoede;
- Gewichtsverlies;
- Vermoeidheid;
- Koorts;
- Achterblijvende groei bij kinderen/tieners;
- Wondjes, fistels en abcessen, vaak rond de anus;

Vernauwingen in de darm kunnen ontstaan door de vorming van littekenweefsel op plekken waar zweren en fistels ontstaan. Deze vernauwingen kunnen klachten veroorzaken als pijn en problemen met de ontlasting zoals verstopping. Op den duur kan zelfs een darmafsluiting (ileus) ontstaan.

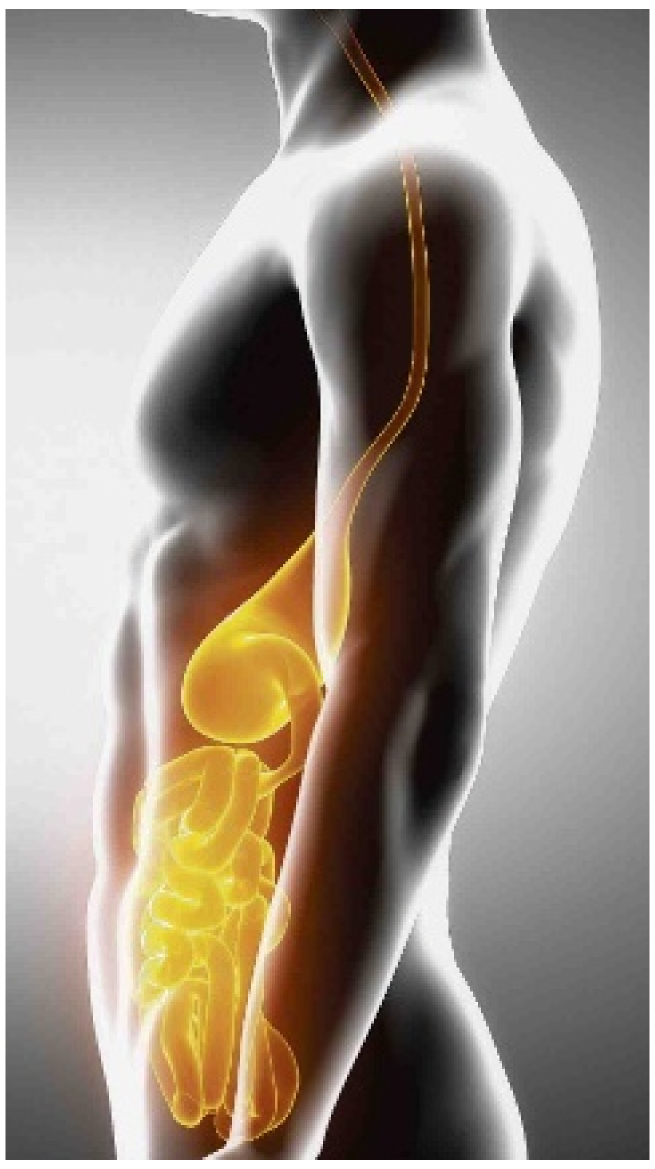

Andere klachten die niet direct in verband staan met de ontstekingen in de darm zijn:

Pijnlijke, ontstoken ogen; Pijnlijke, gezwollen gewrichten (met name knieën, ellebogen, enkels en polsen); Huidklachten: pijnlijke, blauwrode plekken op de huid, meestal van de onderbenen; Kleine zweertjes (aften) in de mond; Galstenen.

Het verloop van de ziekte kan erg verschillen per patiënt. Sommige mensen hebben af en toe klachten, terwijl anderen regelmatig heftige aanvallen krijgen. Een ziekteaanval wordt ook wel een opvlamming genoemd of een actieve periode. Mensen met een chronische darmontsteking hebben een licht verhoogde kans om darmkanker te krijgen. Dit verhoogde risico begint zo'n acht jaar nadat de diagnose 'ziekte van Crohn' is gesteld.
Om het risico te verminderen is het belangrijk dat er regelmatig een controle-onderzoek is.

Hoe wordt de diagnose ziekte van Crohn gesteld?

De volgende onderzoeken kunnen worden gedaan bij vermoeden op de ziekte van Crohn:

- Met bloedonderzoek wordt onderzocht of er sprake is van bloedarmoede en een ontsteking. Ook kan je met bloedonderzoek vaststellen hoe uw lichamelijke conditie en voedingstoestand is.
- Ontlastingsonderzoek. De ontlasting wordt onderzocht om bacteriële infecties uit te sluiten.
- Beeldvormend onderzoek zoals een echografie, röntgenonderzoek en een CT-scan of MRI-scan.
- In de meeste gevallen wordt de diagnose ziekte van Crohn gesteld door middel van een kijkonderzoek (endoscopie). Bij een endoscopie van de darm wordt de binnenkant van de darm bekeken met behulp van een endoscoop. De endoscoop is een flexibele slang die via de anus in de darm wordt geschoven. Aan het uiteinde van de slang zitten een lampje en een camera. Op deze manier kan de arts de binnenkant van de darm goed bekijken. Tijdens een endoscopie kan een stukje weefsel uit de wand van de darm worden genomen. Dit heet een biopsie. Dit is nodig om de diagnose te kunnen stellen.

Behandeling van de ziekte van Crohn

Medicijnen
De behandeling bij de ziekte van Crohn bestaat in principe uit medicijnen. Uw arts kan verschillende soorten medicijnen voorschrijven. Medicijnen kunnen de ziekte van Crohn niet genezen. De behandeling zorgt meestal wel voor een vermindering van de klachten en het remmen van de ontsteking. Ook kunnen de medicijnen voorkomen dat er nieuwe ontstekingen ontstaan. Sommige mensen zijn door medicijnen zelfs (bijna) klachtenvrij.
Meestal is het een kwestie van uitproberen welk medicijn het beste werkt. In sommige gevallen duurt het een tijdje, voordat het beste medicijn 'gevonden' is. Dit komt doordat de werking van de medicijnen per patiënt kan verschillen. De bijwerkingen die kunnen ontstaan, verschillen erg per patiënt. Ook de dosis die de arts voorschrijft, verschilt per patiënt. De 'activiteit' van de ziekte speelt hierbij een belangrijke rol. Als de ziekte niet actief is, is een lage onderhoudsdosering meestal voldoende. Tijdens een opvlamming kan een hogere dosering of een ander medicijn voorgeschreven worden.

Operatie
Wanneer medicijnen niet voldoende helpen, is een operatie soms noodzakelijk. Ook kan een operatie nodig zijn wanneer er een vernauwing of afsluiting van de darm is ontstaan. Ontstoken delen of vernauwingen in de darm worden dan door de chirurg verwijderd. In sommige gevallen wordt na een darmoperatie een (tijdelijk) stoma aangelegd.
Een stoma is een kunstmatige uitgang via uw buikwand. De ontlasting wordt bij een stoma opgevangen in een zakje dat u vastplakt op uw buik.

Een tijdelijk stoma wordt aangelegd zodat de (aan elkaar gehechte) darm goed kan herstellen. Na enkele weken of maanden kan de stoma verwijderd worden. Een blijvend stoma wordt met name aangelegd als er een groot deel van de dikke darm verwijderd moet worden.

Wanneer er een groot deel van de dunne darm verwijderd is, kunnen problemen ontstaan met de opname van voedingsstoffen. U zal dan verwezen worden naar een diëtist.

Mogelijke oorzaak van de ziekte van Crohn
Er zijn verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op het ontstaan van de ziekte van Crohn.
Factoren die een rol spelen zijn onder meer het afweersysteem, erfelijkheid, bacteriën in de darm, stress en roken. De ontstekingen bij de ziekte van Crohn worden niet veroorzaakt door een infectie met een virus, bacterie of parasiet.

Afweersysteem
Ons afweersysteem beschermt ons lichaam tegen schadelijke indringers, zoals bacteriën en virussen. Bij de ziekte van Crohn is het afweersysteem in de war. Het gevolg is dat er ontstekingen ontstaan in de darm.

Erfelijkheid
Erfelijkheid speelt een rol bij de ziekte van Crohn. Vijf tot tien procent van de familieleden van iemand met een chronische darmontsteking heeft de ziekte ook. Bij familieleden van mensen zonder een chronische darmontsteking is dat percentage lager.

Bacteriën
Mogelijk spelen bepaalde bacteriën een rol bij het ontstaan van deze ziekte. Op dit moment wordt hier nog onderzoek naar gedaan.

Stress
Door overmatige stress ontstaan er bij veel mensen maagdarmklachten. Stress alleen is niet de oorzaak van de ziekte van Crohn. Wel heeft stress invloed op de ernst van de klachten.

Roken
Roken vergroot de kans op de ziekte van Crohn en roken heeft een negatief effect op het verloop.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

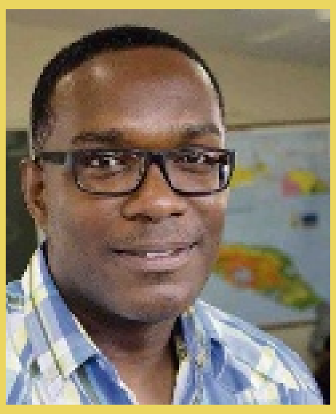

Work & Travel met Elton

'Estland en dagje Helsinki!'

Hea päev! Dit is mijn eerste bezoek aan een Baltisch land. Een familielid van mij woont tijdelijk in Estland, vandaar de keuze om er heen te gaan. Estland is bijna net zo groot als Nederland, maar telt slechts 1,3 miljoen inwoners. Estland is onafhankelijk sinds 1991, maar is vaak en lang bezet geweest door verschillende landen. Van alle voormalige Sovjetlanden in Europa is Estland het welvarendste en modernste; momenteel groeit de economie boven het EU-gemiddelde.

De hoofdstad Tallinn telt circa 400.000 inwoners. Hij is niet zo groot en bestaat uit een oud en een nieuw gedeelte. De oude stad is bijna geheel omringd door de oude stadsmuur en het is mogelijk om op bepaalde gedeeltes van de muur te lopen. De oude stad is gemakkelijk te voet te doen, maar neem een kaart mee want het is net een doolhof van straten en steegjes.
Ik vond het prachtig, soms leek het alsof je in de middeleeuwen rondliep. Ook deze oude stad staat op de Werelderfgoedlijst van de Unesco. Een bezoek aan het 'Estonian History Museum' gaf me een goed beeld over de geschiedenis van het land, erg interessant! Ook het 'Seaplane Harbour Museum' was de moeite waard. Het ligt aan het water en was vroeger een grote hangar voor watervliegtuigen. In het museum zijn vooral wapens, boten en zelfs een grote onderzeeër te zien die gebruikt werden in Estland, met name tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook ben ik bij de Patarei-gevangenis geweest. Het was oorspronkelijk een fort uit 1840. Het werd omgebouwd tot een gevangenis in 1920 en bleef tot 2002 in gebruik. De gevangenis moest gesloten worden; dat was een van de eisen aan Estland om toe te kunnen treden tot de Europese Unie. De cellen zijn klein, de stapelbedden verschrikkelijk. Ze boden slaapplaats aan 16 man, maar vaak genoeg zaten er 30 personen in één cel. Ook executies vonden hier plaats, deze kamer valt ook te bezichtigen.
Tartu is een kleine stad in het oosten van Estland met ongeveer 100.000 inwoners die ik een dagje bezocht. De stad is vooral bekend als een studentenstad door de aanwezigheid van de Universiteit van Tartu, die beschouwd wordt als de beste in Estland. De stad ligt aan de oevers van de Emajõgi-rivier.

Ik had een stadskaart en samen met mijn familielid ging ik op pad. Achter het hoofdgebouw van de universiteit is er een groot park genaamd Toomemägi, waar zich onder meer ruïnes van een kathedraal bevinden. Lahemaa Nationaal Park ligt langs de noordkust, ten oosten van Tallinn. Karakteristiek voor het park zijn de naaldbomen, dennebomen en de veenmoerassen. Er zijn gebieden waar men zomerhuisjes langs de kust heeft. Bij het plaatsje Käsmu bezochten we een klein museum en hier kon ik mensen zien dansen in de nationale klederdracht van Estland. In de Halabaai bezochten we een oude Sovjetonderzeeërbasis, gebruikt om onderzeeërs te demagnetiseren, zodat ze niet gedetecteerd konden worden. Ook de Jägala-waterval bezochten we, die in de winter helemaal bevriest.
Vanuit Tallinn heb ik op een zaterdagochtend vroeg de ferry naar Helsinki, Finland, genomen. Het stond niet op de planning, maar waarom geen gebruik maken van de gelegenheid? Ik heb meteen contact opgenomen met een vriendin van me, met wie ik in 2008 door West-Australië reisde. De reis duurde twee uur en ze kwam me ophalen. Meteen namen we de tram naar het centrum en zij liet me verschillende plaatsen zien en vertelde veel over de stad en Finland in het algemeen.
De hoofdstad en grootste stad van Finland telt iets meer dan 1 miljoen inwoners. De markt Kauppatori vond ik gezellig druk en er is van alles en nog wat te vinden, en ook veel te eten! We namen een ferry naar Suomenlinna, een groep eilandjes vlakbij. Het is een populaire plaats waar men in de zomer gaat picknicken. Op de eilanden staat een groot fortencomplex, gebouwd in de 18e eeuw toen Finland tot het Zweedse Koninkrijk behoorde. We liepen er een uur rond en spraken over wat we allemaal de afgelopen vijf jaren gedaan hadden. Later liet ze meer van de stad zien, toen gingen we lunchen en ik nam een lekkere 'gerookte hertentong'. 's Avonds laat was het weer tijd om de laatste ferry naar Tallinn te nemen.
Tot de volgende keer!

Helsinki kathedraal (Tuomiokirkko).

Tallinn

Tartu

Clive Hooi is niet te stuiten

50 jaar betrokken bij de haven

Sommige mensen malen niet om pensionering, die gaan gewoon door. Waar een ander naar de pensionering uitkijkt, blijven deze mensen actief betrokken bij de maatschappij. Eén van deze mensen is George Hooi, beter bekend als Clive. Deze inmiddels 72-jarige man oogt energiek wanneer hij op zijn praatstoel zit. Clive Hooi is tot nu toe betrokken bij de haven van Curaçao en viert dit jaar zijn 50-jarig jubileum. In 2003 bereikte hij de gepensioneerde leeftijd, maar hij kan er niet genoeg van krijgen.

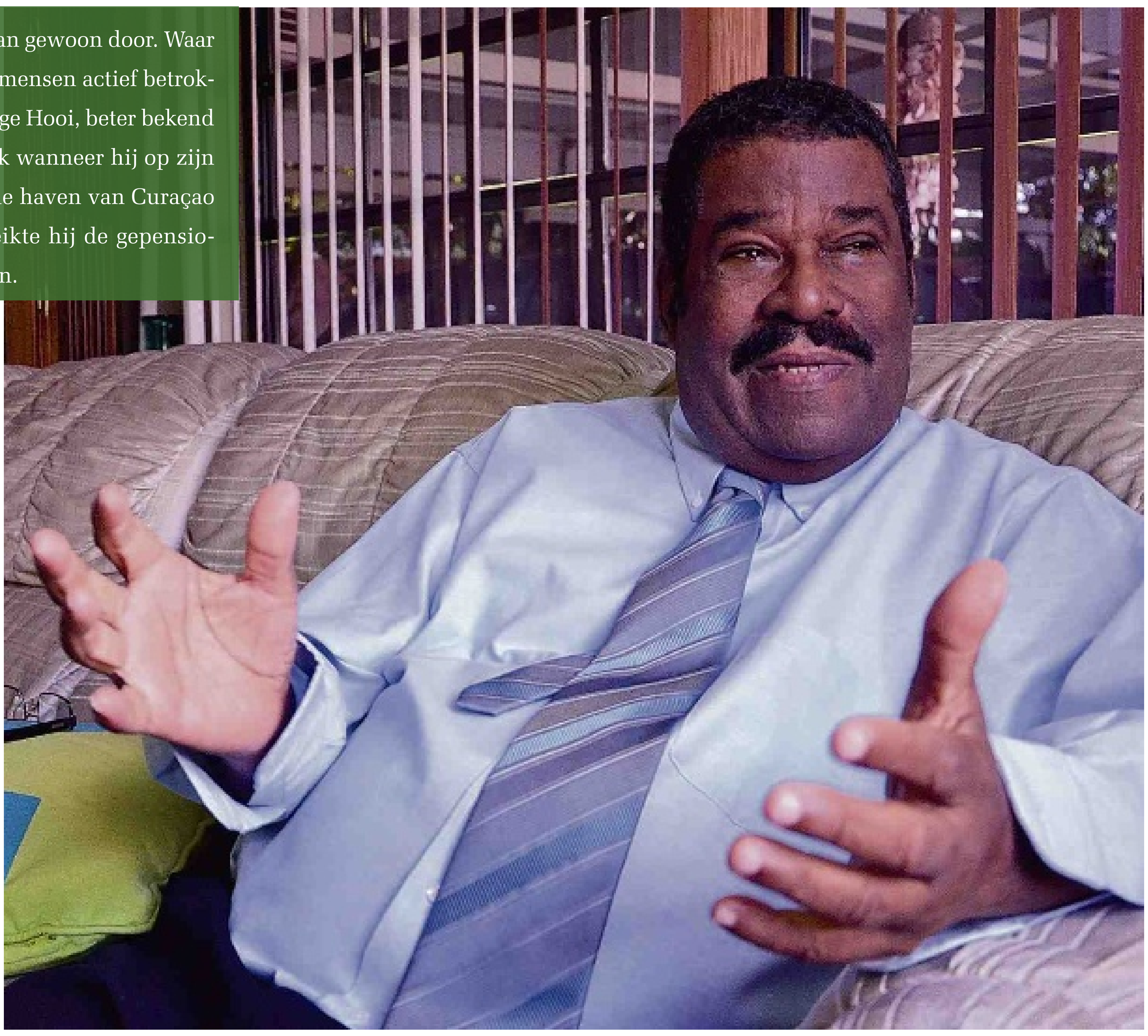

Tekst: Marja Berk Foto: Ken Wong

"Alles begon in 1963", steekt Hooi van wal. "Toen begon ik in de functie van scheepsklerk bij Dammers & Van der Heide, maar heb ook meegewerkt aan de totstandkoming van CAO's voor de haven. Voor die tijd was een arbeidscontract een gentleman's agreement tussen werkgever en werknemer. Ik zat aan de kant van de Scheepvaart Vereniging. Dat was een vereniging van alle stuwadoorsbedrijven, dat waren er vijf of zes. Die zaten allemaal in de haven, er was destijds nog geen speciale containerhaven. In de haven werkten zo'n duizend arbeiders en er werd simpel gewerkt. Soms duurde het wel twee weken om de lading te lossen. Je had nog geen containers, alles bestond uit losse lading, uit kisten en dozen, maar ja, dat was normaal hé."

Tegenwoordig kan een lading in een paar uur worden gelost. Hooi heeft de hele ontwikkeling in de scheepvaart meegemaakt tot en met de realisatie van de containerhaven. Het was de tijd van Papa Godett, woelige tijden dus. Het was geen kwestie van netjes onderhandelen, maar het begon met een protest van de arbeiders dat uiteindelijk uitmondde in een CAO. Om dit voor elkaar te krijgen zat Hooi, in zijn hoedanigheid van bestuurslid van de Scheepvaart Vereniging, aan tafel met Godett. Hij vindt zijn ervaringen nog steeds geweldig. "Ik heb zoveel geleerd, ik ben vanaf het begin bij alles betrokken geweest. De lading van vroeger bestond in hoofdzaak uit bouwmaterialen en een supermarkt was er nog niet. Dus je begrijpt, als je nu alle spullen in de supermarkten ziet liggen, hoe enorm de import en de daarbij behorende bedrijvigheid is toegenomen. Toen was het nogal primitief. Om een voorbeeld te noemen: voor oliedrums die binnenkwamen, moest een houten bruggetje worden gemaakt om ze van het schip af te krijgen, daarna werden die drums verder gerold. Dat kan je je nu niet meer voorstellen, het is een verschil van dag en nacht", lacht Hooi. Als hij het vergelijkt voelt hij nog steeds een enorme waardering voor de werknemers uit die dagen. "Ik ben eerlijk als ik zeg dat de mentaliteit vroeger anders was. Werknemers waren serieus maar het was moeilijk werken zonder regels. Het was ongeschoold en zwaar werk, als je niets kon kwam je in de haven werken. Er waren zelfs delinquenten bij die net uit de gevangenis waren ontslagen, zij konden nergens anders terecht."

De havenarbeiders woonden in speciaal gebouwde houten huisjes in Scharloo, daar waar de scheepswerven zich concentreerden. Hooi: "Alles speelt zich nu af in de containterhaven en bij de Brionwerf." Als hij de groei van de haven en de instroom van alle levensmiddelen evalueert, komt Hooi tot de volgende uitspraak: "Kijk, vroeger aten mensen alles van eigen bodem. Totdat de Shell kwam. De komst van de Shell betekende banen en geld verdienen, een betere toekomst. Het bedrijf had erg veel personeel nodig dat zelfs mensen van buitenaf werden aangetrokken. Arbeiders woonden in speciaal door Shell gebouwde wijken, waaronder Suffisant. Het hogere kader woonde in Julianadorp en Emmastad. Dat verschil zorgde toen voor veel verdeeldheid onder de bevolking. De lokale mensen kwamen niet binnen in die wijken, deze waren terdege afgeschermd en de bewoners leefden daar volkomen binnen hun eigen cultuur. Eigen winkeltje, eigen tennisbaan."

Met de komst van de Samenwerkende Haven Bedrijven ontwikkelde zich een eerste vorm van organisatie en structuur. Hooi: "Tot die tijd kregen arbeiders per dag betaald, maar dat veranderde al snel in weekbetalingen en iedereen werd geregistreerd. Sociale voorzieningen deden hun intrede. Dat was het werk van de SHB."

Tien jaar werkte Hooi als scheepsklerk bij Dammers & Van der Heide. "Daar heb ik erg veel geleerd. Ik was de enige Curaçaoenaar, de rest kwam uit Holland. Ik heb mijn ogen en oren altijd goed de kost gegeven en sloeg in mijn hersens op wat ik kon gebruiken. Momenteel ben ik nog steeds bevriend met de directeur van destijds, waar ik samen mee in een kantoortje zat."

Zijn leergierigheid heeft hem geen windeieren gelegd; hij werd benaderd voor een managementfunctie bij Gomez Stuwadoring. "Dat was een mooie promotie en een beter salaris natuurlijk. Het was een gok want die promotie betekende een behoorlijke verandering met grote verantwoordelijkheden, het was een sprong in het diepe. Maar het feit dat zij mij die functie aanboden, gaf me zelfvertrouwen. Ik heb het elf jaar gedaan." Tijdens zijn periode bij Gomez werd hem gevraagd directeur te worden bij de Samenwerkende Haven Bedrijven. Die functie heeft hij jarenlang vervuld, totdat een verplichte fusie van de vijf bestaande havenbedrijven voor redelijk wat onrust zorgde. Er moest één containerterminal komen. "Die fusie en reorganisatie was een eis van Nederland, met name de huidige eurocommissaris Neelie Smit-Kroes hield zich daarmee bezig", aldus Hooi. "Enerzijds was het goed dat er een containerhaven kwam, maar hoe kunnen vijf gefuseerde bedrijven werken met één kraan? Nederland kwam met de financiering van het geheel en stelde een aantal voorwaarden. De vijf bedrijven waren hier niet echt gelukkig mee. Elk bedrijf had zijn eigen cultuur, zijn eigen mensen. Het gaf enorme organistorische problemen, maar ze werden gedwongen om te fuseren. Zo ontstonden de containerhaven en de Curaçao Port Services." De Samenwerkende Haven Bedrijven hield derhalve in 1984 op te bestaan en Hooi werd bij CPS lid van het managementteam en human resource manager.

"Alles was natuurlijk nieuw, het nieuwe team moest de containerhaven gaan runnen. Er was een algemeen directeur, een financieel directeur, een operational manager en mijn persoon." Hooi is van mening dat zijn functie als hrm-manager binnen het bedrijf de moeilijkste functie was. "Daar heb je te maken met veel mensen en dus veel karakters. Het was zwaar om iets op te bouwen. Er was geen cultuur en geen structuur, ik moest alles opnieuw uitvinden." Uiteindelijk is hij in die functie gedurende tien jaar verbonden geweest aan CPS.

Met gepaste trots vertelt Hooi dat hij nog nooit een sollicitatiegesprek heeft hoeven voeren. "Ik werd altijd benaderd door een bedrijf", grinnikt hij. Hij stamt - zegt hij - uit een eenvoudig gezin van negen kinderen. "Mijn vader was chauffeur en we hadden het niet breed. We groeiden op in het besef dat er gewerkt moest worden. Tegen mijn zin moest ik de school verlaten om te gaan werken maar ik wilde doorleren. Ik was behoorlijk pienter en kon zelfs een klas overslaan. Als jongen begon ik dan ook met karweitjes hier en daar, maar realiseerde me al snel dat stilstand achteruitgang betekent. Maar zonder kruiwagen was het onmogelijk een behoorlijke baan te vinden."

Die kruiwagen had hij niet, maar slim als hij was maakte hij gebruik van de spreekuren bij de ministers van toentertijd. De Democratische Partij hield zich bezig met het creëren van werkgelegenheid. Hooi zag zijn kans, nam plaats in de wachtkamer en zo verwierf hij een baan. Van loopjongen naar directeur, de drive moet in de genen gezeten hebben, want de kinderen uit het gezin Hooi kwamen allen goed terecht in respectabele functies.

Gedurende zijn loopbaan in de haven heeft Clive Hooi niet alleen de woelige ontwikkelingen meegemaakt die hebben geleid tot de modernisering van de haven zoals wij die nu kennen, maar hij heeft daar sinds de jaren zestig zelf ook op actieve wijze aan bijgedragen, toen de haven meer dan duizend werknemers telde en een arbeider 14 cent per uur kreeg uitbetaald. Enkele hoogtepunten zijn de ISO-certificering van het havenbedrijf (als primeur binnen het Koninkrijk der Nederlanden), de introductie van volwasseneneducatie en de vele verbeteringen van de arbeidsomstandigheden.

Het werkzame leven van Hooi houdt na zijn pensionering niet op. In 2003 nam hij het initiatief om samen met ex-collega's de 'Asosashon pa Penshonado di Haf' (APH) op te richten die zich inzet voor de belangenbehartiging van voormalig havenpersoneel. Volgend jaar viert de APH haar tweede lustrum waarbij Hooi steeds bij acclamatie door de leden is gekozen tot voorzitter. Hoewel hij intussen al circa tien jaar met pensioen is blijft Hooi nog altijd nauw betrokken bij de haven. Tegenwoordig is hij vertegenwoordiger/adviseur der aandeelhouders van CPS en in dat verband is hij dan ook regelmatig te zien op het kantoor aan de Nieuwe Haven waar hij een dynamische rol speelt in de totstandkoming van alle CAO's voor het personeel van genoemd havenbedrijf.

Op de vraag wanneer Hooi stopt met zijn activiteiten, antwoordt hij zeer beslist: "Totdat ik erbij neerval. Ik vind het nog steeds heel interessant en er is echt niemand anders in de haven te vinden die zoveel ervaring heeft als ik. Daar ben ik trots op, dus waarom zou ik stoppen?" Dat hij erg trots is blijkt uit het feit dat er op tafel diverse oorkonden en getuigschriften liggen, ter voorbereiding op het interview. Er is er één in het Nederlands, afkomstig van de CPS en door de directeur geschreven namens de aandeelhouders. De oorkonden zijn stuk voor stuk uitingen van waardering voor de enorme inzet van Clive Hooi en de rol die hij gespeeld heeft in de havenwereld. Deze man is niet alleen van grote betekenis geweest, hij is het nóg. En voorlopig is hij niet te stuiten.

Lodewijk Daniël Gerharts

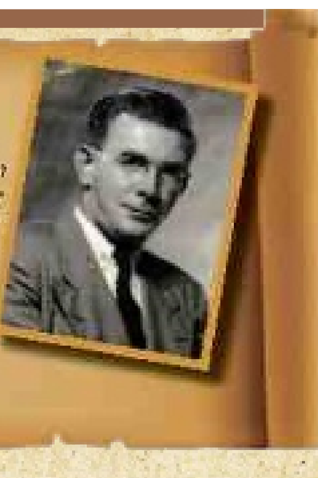

Lodewijk Daniël Gerharts, geboren in Nederland in 1901, kwam in 1926 naar Curaçao en vestigde zich in 1931 op Bonaire. 'Mijnheer LD' was 50 jaar lang een pionier op velerlei gebied, een succesvol ondernemer en een man met visie: hij haalde de KLM naar Bonaire en bouwde het eerste toeristenhotel van het eiland. Het is dit jaar, op 31 oktober, 30 jaar geleden dat hij overleed (1983). In de jaren daarvoor had hij zijn memoires op papier gezet. Deze werden nooit eerder gepubliceerd. Hierbij volgt daaruit een hoofdstuk, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Hugo Gerharts.

Hoe raak je in de politiek verzeild?

Het zal in 1933 geweest zijn, de heer H.B.C. Schotborgh was de gezaghebber van Bonaire, toen ik op een middag bezoek kreeg van de landraden C.E.B. Hellmund en Banbam Neuman, in gezelschap van de heer Leon Nicolaas, die vertelden een probleem te hebben en of ik hen zou willen helpen.

Het bestuur te Curaçao had aan de gezaghebber bericht gezonden, dat de huur van de kleine grondjes van 20 x 20 meter met 100 procent verhoogd zou worden. Die bedroeg op dat ogenblik fl.2.- per jaar en dat zou dan fl. 4.-worden.

Het was in 1908 fl.1,25 per jaar en de armoede was zo groot dat velen elk half jaar 62 1/2 cent bij de Ontvanger te Kralendijk kwamen betalen. Nu is een huur van fl. 4.00 per jaar in onze oren van thans geen grote som. Maar in 1933 was dat 4 dagen loon, dat toen te Kralendijk en omgeving fl. 1.00 per dag was. Bovendien begon de 'krach' van de New Yorkse beurs, die in 1929 plaats vond, pas goed op Bonaire door te werken. Honderden werknemers die werkzaam waren bij de Shell te Curaçao, bij de Lago te Aruba en op de schepen van diverse maatschappijen, kwamen terug naar Bonaire, op wachtgeld of ontslagen. En onze producten, aloë, dividivi, zout, geitenvellen, enz. waren niets waard en onverkoopbaar.

Nu was het verzoek van de heren of ik met de Gezaghebber wilde gaan praten om te vragen aan de Gouverneur te verzoeken deze maatregel ongedaan te maken. Mijn verwonderde vraag was: "Ik? Ik ben hier nog geen twee jaar en is dat geen werkje dat de landraden moeten doen? Zij toch zijn het die voor de belangen van het eiland en van zijn bewoners moeten opkomen."

Ja, was het antwoord, dat is wel zo, maar de gezaghebber sprak slecht Papiamento en zo kwamen er telkens de grootste vergissingen tot stand. De heer Schotborgh behoorde tot een van de Curaçaose families, waar thuis Nederlands werd gesproken. Wanneer hij Papiaments sprak, werden de 'grote dure' woorden in het Nederlands gezegd en dan ontging de betekenis van hetgeen hij zeide aan zijn toehoorders. Bijv. zou hij zeggen: "Boso mester begrijpen, cu esaki ta un onmogelijke zaak."

Ik zei dat ik wel wilde meegaan om de zaak in het Nederlands uit te leggen als de heren ook zouden meegaan. Dat was accoord. En ik stelde voor dat iedereen die zo'n grondje heeft waarvoor dan meer huur moest worden betaald, maandagmorgen voor mijn kantoor zou komen en dan zouden we met z'n allen naar de gezaghebber gaan. Dan ziet hij dat het werkelijk veel mensen zijn die niet accoord gaan met de verhoging. Men ging hiermede accoord en het drietal ging tevreden naar huis, om op zondag, na de mis, de belangstellenden te informeren. Maandagmorgen ging ik naar kantoor, dat op de hoek Curaçaostraat en Breedestraat lag en daar stonden naar schatting zo'n 100 man voor de deur.

Enige tientallen waren voorzien van een hoge hoed en een lange zwarte geklede jas. Nu ja, zwart. Dat was in betere tijden, nu waren ze van kleur verschoten door de ouderdom. Ik vroeg wat dat in hemelsnaam te betekenen had en het bleek dat er 's morgens een spoedbegrafenis was geweest en dat men geen tijd had gehad naar huis te gaan om zich te verkleden. Het gaf wel wat cachet aan de zaak! En zo gingen we in optocht door de Breedestraat naar het gezaghebberskantoor.

(Wordt vervolgd)

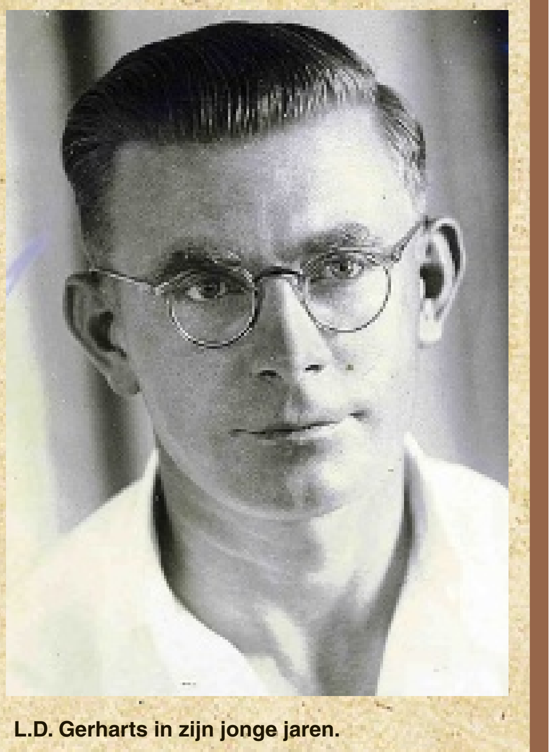

L.D. Gerharts in zijn jonge jaren.

Culturele Agenda

Rondleidingen Ascencion

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert op de donderdagen 21 en 28 november een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gi;den p.p., koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel. 8641950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

La Cruz in het 'wild'

Dertien houten 'wilde' dieren van de hand van kunstenaar Ruben La Cruz zijn te zien op een eilandje in het Amsterdamse Oosterpark.
Het kunstwerk verwijst onder meer naar twee evenementen die dit jaar belangrijk zijn voor Amsterdam, namelijk het 175-jarig bestaan van Artis, een van de oudste dierentuinen van Europa en het heugelijke feit dat door de heropening van het Rijksmuseum de nationale trots 'De Nachtwacht' er weer in haar volle glorie te zien is. Een dertiental levensgrote beelden van 'wilde' dieren, worden tussen de bomen in het struikgewas op het eilandje opgesteld. Het doet denken aan een echte dierentuin, waar de dieren ook gescheiden worden van het publiek door een waterpartij. Het eiland is een veilige, geïsoleerde zone waarbinnen de vreemde 'wilde' dieren zich zullen bevinden en hun dierentuinleven leiden, vredig tezamen met de oorspronkelijke bewoners van het eiland. De beelden zijn een soort staketsels of geraamtes, uit sloophout, latten en balken opgebouwd. Hoewel ze in eerste instantie heel geabstraheerd aandoen, zijn er direct exotische dieren in te herkennen. De 'wilde' dieren, de leeuw, giraffe, kameel, neushoorn, kangoeroe, struisvogel, olifant, alligator, gier, wilde hond, beer en de reebok, maar ook een aap, zijn haast schetsmatig in elkaar getimmerd, zodat er veel ruimte wordt gelaten voor de verbeelding. Saillant detail is dat er hier en daar Hollandse klompen verwerkt zijn. Het betreft hier namelijk een verzameling beelden, die samen een monument vormen voor wilde dieren, in het bijzonder die in Nederlandse dierentuinen geboren zijn. Exotische dieren van autochtone afkomst dus eigenlijk. De klompen refereren daaraan. Het kunstwerk is een knipoog naar Artis, een van de mooiste stadse dierentuinen ter wereld, die dit 175 jaar bestaat en op een steenworp afstand van het Oosterpark ligt. De houten dieren zullen tussen de bomen worden opgesteld alsof ze poseren voor een groepsportret zoals 'De Nachtwacht' uit de 17e eeuw van de wereldberoemde Nederlandse schilder Rembrandt van Rijn en het kunstwerk kan dan ook gezien worden als een ode aan of parodie daarop. Het verhaal gaat dat de opdrachtgevers van de Nachtwacht niet tevreden waren over het uiteindelijke resultaat. De figuren die geportretteerd werden door Rembrandt, worden hier daarom als 'Wilde dieren' voorgesteld. Het gevoel van de individuele geportretteerde, boos als ze waren op de schilder Rembrandt, komt tot uitdrukking in de verschillende dierfiguren. De dieren houden de wacht in het Oosterpark en zijn zowel overdag als 'Dagwacht' als 's avonds als 'Nachtwacht' te bewonderen. Iedereen wordt uitgenodigd om de 'eigen' fantasie te laten prikkelen en kunst in het wild te komen 'spotten' in het Oosterpark! Kijk voor meer info en foto's op: https://www.facebook.com/media/set/?set=a.55313242 4774962.1073741834.29070 1644351376&type=3

'It takes two'

Tot 20 november is de expositie 'It takes two' van de Curaçaose kunstenaars Marjon Wegman en Rien te Hennepe te bezichtigen in het Residence Inn hotel te Paramaribo. De expositie bestaat uit keramiek in combinatie met natuurlijke materialen en beelden van stenen van de Tafelberg, waaronder een aantal geluidsbeelden. De expositie wordt mede mogelijk gemaakt door Icana (www.icananv.com), gespecialiseerd in inheemse kunst en handwerk. Het bedrijf werkt nauw samen met allerlei etnische groepen, zoals de marons. Hun doel is aan te tonen dat alles, wat dan ook, met natuurlijke materialen te maken is. Ook bescherming van het Surinaamse eco-systeem staat hoog in het vaandel.

Expositie Eyck

Op 20 november om 19.30 uur wordt de overzichtstentoonstelling 'Charles Eyck Korsouw' geopend. Zestig jaar geleden heeft de Limburgse kunstenaar Charles Eyck, op uitnodiging van Chris Engels, enkele maanden op Curaçao en Bonaire doorgebracht. Dit bleek een zeer vruchtbare periode. Eyck heeft hier monumentaal werk achtergelaten, zoals het tegeltableau van het St. Elisabeth Hospitaal op de zuidgevel aan de Pater Euwensweg. Aangezien Eyck doorfstom was, schreef en tekende hij al zijn indrukken op, en dat waren er veel! De pittoreske steegjes van Punda en Otrobanda, de ondergaande zon, onze industrie, de kleurrijke huizen in de stad, de kunuku en de mensen. Hij genoot van zijn verblijf op het eiland en dat is goed terug te zien in zijn werk en op de expositie die daaraan gewijd is. De meeste werken komen uit privécollecties, maar er worden ook werken te koop aangeboden. S. Visschedijk zal de opening verrichten.

'Tropisch Koninkrijk'

Van 29 november tot en met 16 maart 2014 presenteert Museum de Fundatie in Zwolle de tentoonstelling 'Tropisch Koninkrijk' in het kader van de viering van '200 Koninkrijk'. Het museum toont een keuze van een twintigtal kunstenaars van hedendaagse beeldende kunst van Curaçao, Aruba, Bonaire, Saba en St. Eustatius, te weten: Ciro Abath, David Bade, Herman van Bergen, René Emil Bergsma, Nochi Coffie, Heleen Cornet, Ruben La Cruz & Karolien Helweg, Winfred Dania, Glenda Heyliger, Yubi Kirindongo, Stan Kuiperi, Elvis Lopez, Tirzo Martha, Ras Mosera, Magumbo Munto, Osaira Muyale, Ryan Oduber, Felix de Rooy & Kirk Claes, Evelien Sipkes en Ellen Spijkstra.
Een aantal kunstwerken wordt speciaal op locatie gemaakt. Deze expositie werd samengesteld door kunsthistoricus en publicist Maarten Jager.

Expositie 'White Out'

Bij Galerie Kers in Amsterdam zal David Bade in de expositie 'White Out' vanaf 30 november hoofdzakelijk werk tonen dat ontstaan is tijdens zijn recente residency-periode in Kampala, Uganda bij Arttrust 32 graden EAST. Een platform voor hedendaagse kunst dat overeenkomsten kent met het IBB, het Instituto Buena Bista op Curaçao waar Bade een van de trekkers en oprichters is. David Bade ging als een 'sociale impressionist' de straat op, de buurten in en legde in gesprek met de bewoners, de arbeiders en de omgeving deze ervaringen vast in een serie nieuwe tekeningen en schilderijen. Ook ontstond - en dit is nieuw in Bades oeuvre - een video-animatie waarin de tekeningen nog meer tot leven komen en zijn kluwens van associaties zijn schetsboek laten bewegen. Beweging en dynamiek, die zijn krachtige overdonderende sculpturen, installaties en tweedimensionale werken kenmerken en waarbij altijd humor gepaard gaat met kritisch engagement en bemiddeling van de verbeelding. 'White Out' appelleert aan een 'black out' die volgens Bade de beste kunstwerken teweeg brengt bij de kijker. Maar ook verwijst de woordspeling naar inhoudelijke connotaties en betekenissen die spelen met raciale kwesties, die zijn verblijf in Uganda bepaalden. En eveneens zijn verhouding tot zijn geboorte-eiland Curaçao en de immer aanwezige spanningen en complexiteit op dat gebied, met de bepalende factoren van het koloniale verleden. Heden en toekomst betrekt hij zonder schroom of ignorantie in zijn werk.

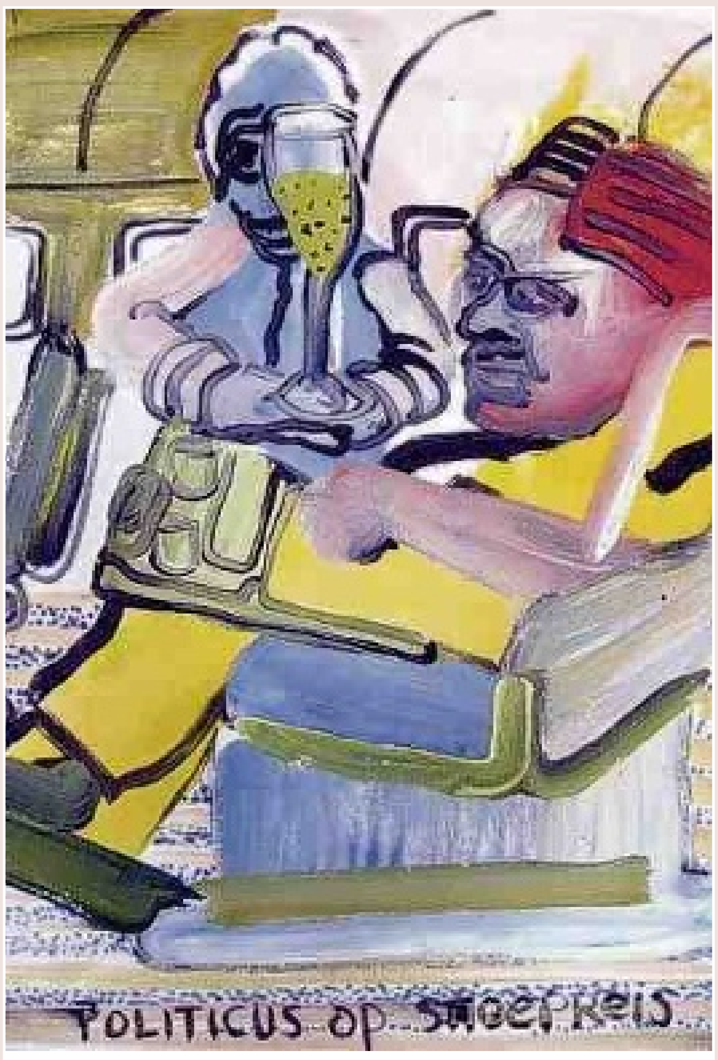

Kerstmarkt Bloemhof

Van 09.00 - 14.00 uur is 23 november de jaarlijkse kerstmarkt bij Landhuis Bloemhof met lokaal vervaardigde cadeautjes in kerstsfeer. Er zullen 50 stands zijn met een zeer gevarieerd aanbod.

'Den Gara di Mañan'

Op zaterdag 30 november is bij Gallery Alma Blou de opening van een expositie 'Den Gara di Mañan' van de bekende Curaçaose kunstenaar Wilson Garcia. Garcia neemt de tijd om heel rustig elk schilderij op te bouwen. Hij schildert laag op laag in olieverf om zo vorm te geven aan de zeer subtiele figuren die in zijn werk te zien zijn. Meestal moet de kijker vaker naar een werk kijken om al deze figuren die met elkaar communiceren te ontdekken. Hij houdt van warme kleuren zoals rood, oranje en geel, maar gebruikt ook vaak de verschillende tinten blauw.

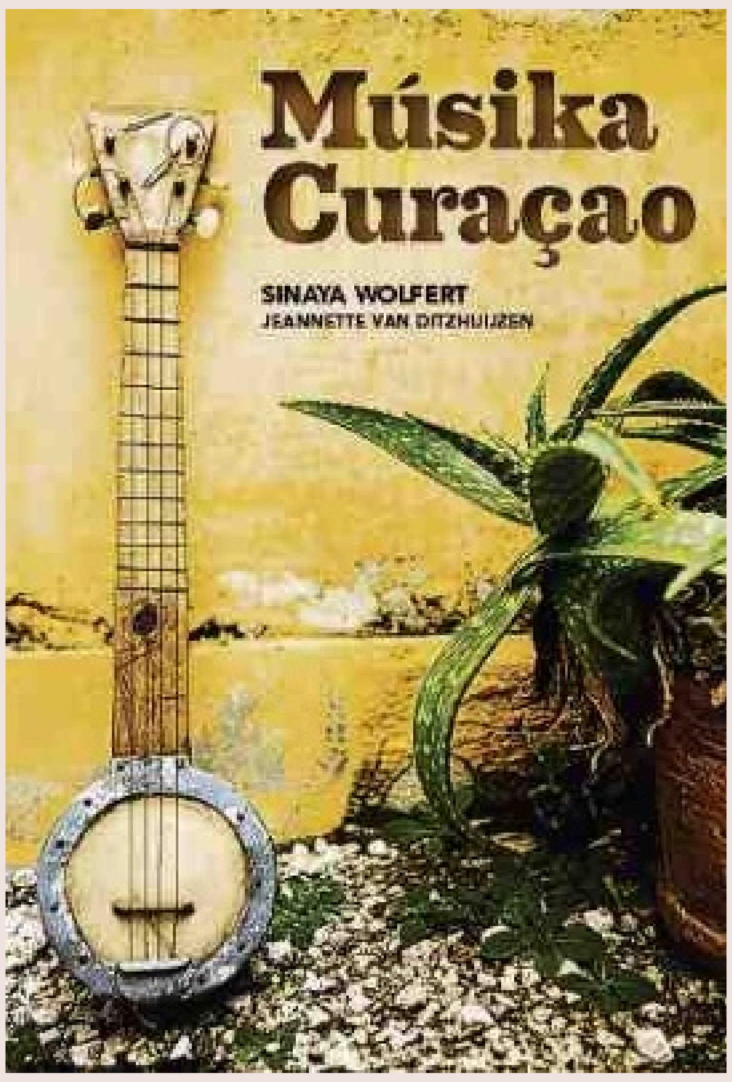

Expositie Breebaart

Zondag 14 januari 2014 vindt bij Gallery Alma Blou de opening plaats van de expositie van werken van Fred Breebaart. Deze kunstenaar is hier reeds bekend vanwege zijn primitieve schilderijen van het dagelijks leven op het eiland. Vanaf het begin van Gallery Alma Blou in 1996 heeft de Gallery werk van Breebaart getoond. Hij vertrok van Curaçao toen hij 12 jaar oud was, maar Curaçao zit nog altijd in hem. Dit keer gaat hij ook een workshop geven hoe je je eigen kleine 'Breebaart' kan maken. Maandag 13 en 20 januari, woensdag 15 en 22 januari en vrijdag 17 januari: in 5 ochtenden van 08.30 - 12.30 uur worden de lessen gegeven. Kosten 375 gulden. U kunt mailen naar info@galleryalmablou.com om u in te schrijven of bellen, tel. 4628896.

Concert in Fortkerk

27 November om 20.00 uur geeft het Curaçaosch Strijkorkest onder leiding van Eric Gorsira een concert in de Fortkerk. Speciaal voor dit optreden is het orkest uitgebreid met musici uit Nederland. Op het programma staat onder meer het concert voor vier violen van Antonio Vivaldi, het tweede Brandenburgerconcert van Johann Sebastian Bach, werken van Richard Strauss en Joaquin Turina met solistische medewerking van onder anderen Eric Gorsira, Eva Weertman, Inge Laurijssens, Wilma Thalen, Ruth Hoevertsz (violisten), Hein van Maarschalkerwaart (klarinet), René Bremmers (blokfluit) en Kathelijne Mathoera (hobo). Het koor Viva la Musica onder leiding van Maril Boersema brengt gezamenlijk met het orkest een deel uit het Gloria van Vivaldi ten gehore. Het concert wordt mede gefinancierd door het Prins Bernhard Cultuurfonds.
Kaarten zijn verkrijgbaar bij Bruna, Mensing's Caminada en in de zaal op de avond van het concert. De toegang is 50 gulden per persoon. Jongeren onder de 16 jaar krijgen gratis toegang. In de Fortkerk is een lift aanwezig.

Nieuw fotoboek Sinaya Wolfert

Vandaag verschijnt 'Músika Curaçao', een fotodocumentaire over Curaçaose musici. Het boek brengt de Curaçaose muziekwereld in beeld.
Van de invloeden van de slavernij tot hiphop, van jazz tot klassiek, van opera tot zangkoor. In Músika Curaçao portretteren fotografe Sinaya Wolfert en journaliste Jeannette van Ditzhuijzen een kleine vijftig musici die te beschouwen zijn als muzikale ambassadeurs van het eiland.
Van jong talent tot gevestigd. Van instrumentenbouwers tot muziekpodia. Ook musici woonachtig en actief in Nederland maar met Curaçaose wortels komen ruim aan bod, evenals musici die tijdens hun carrière op het eiland zijn gebleven. Fotografe Sinaya Wolfert portretteerde de musici tijdens hun optredens, of soms tijdens een zeldzaam moment van rust. Jeannette van Ditzhuijzen sprak met hen over hun carrière en hun liefde voor de muziek.

Finale Luna Yen

Uit de finalisten van jongerentalentenjacht Luna Yen bij La Tentashon in Otrobanda wordt vanavond een winnaar gekozen. De show begint vanavond om 19.00 uur. Kaarten zijn te koop bij de kassa van Luna Blou en kosten 20 gulden.

Palabra malu

Het theaterstuk Palabra Malu van Edsel Juliet is ontstaan doordat verschillende liedjes die hij zong dubbelzinnig werden uitgelegd. "Ik laat aan een ieder over hoe zij over mijn composities denken, dat is het recht dat iedereen heeft", aldus Juliet. Palabra Malu wordt 27 november gespeeld in teatro Luna Blou om 20.00 uur. De entree bedraagt 30 gulden.

Nieuws op cultureel gebied? Stuurt u uw info zo spoedig mogelijk naar agenda.cultuur@gmail.com

Dushi Willemstad

Literair wandelen in Punda en Otrobanda

De stegen van Otrobanda hebben heel wat literatuur opgeroepen.

De Nederlandse wandelaar met veel literatuur in het hoofd kan nu weer naar Schiphol. In 2010 wilde Ko van Geemert met zijn literaire stedengids Paramaribo Brasa! dit type lezer door Paramaribo loodsen, nu is Willemstad op Curaçao aan de beurt. Op 26 september presenteerde uitgeverij Bas Lubberhuizen namelijk de tweede tropische wandelgids van Van Geemert: Dushi Willemstad.

Het is een flink boek geworden, omdat de auteur behalve twee forse wandelingen ook een lange rij cultureel-maatschappelijke 'Curaçaose thema's' wilde beschrijven. Vijf 'Curaçaokenners' komen daarenboven in een eigen bijdrage aan het woord.

Het boek is duidelijk voor de Nederlandse toerist geschreven. Het feitenmateriaal, de toelichting op die feiten, bijvoorbeeld de introductie tot genoemde auteurs en andere personen is zeer uitgebreid. De samensteller heeft zo nieuwsgierig om zich heen gekeken en is zo gegrepen door het eiland dat hij na thuiskomst onmiddellijk terug wilde. Zijn inleiding heet dan ook 'Heimwee naar Curaçao'.

De heimwee is met name te zien op pagina 6. Daar is een nostalgische tekening van Jo Spier afgebeeld uit 1948. Ook de omslag van het boek getuigt van weemoed. Op die omslag staat een oude ansicht met twee keurige echtparen die genieten van zon en zee op het terras van... Hotel Avila. Het hotel dat in 2013 nog steeds één van de grote toeristische trekpleisters is. Dit laatste ook omdat de geest van de schrijver Boeli van Leeuwen er voelbaar rondwaart. De belustheid op het eiland heeft ook een keerzijde: soms is het materiaal overweldigend. Vooral in de afdeling 'Curaçaose thema's'.

Het zal een hele toer zijn om met deze lijvige gids de Curaçaose zon te trotseren. Waarschijnlijk is de beste methode om voor of na een wandeling in de schaduw, onder een fan, de 'Curaçaose thema's' te bestuderen die eventueel zullen opduiken of al opgedoemd zijn. Het stukje over 'De snèk' kan het beste voor de wandeling doorgenomen worden. De opmerkingen over 'Hato' eigenlijk alvast in het vliegtuig. Stel nu dat je als Nederlander tijdens de wandeling misschien een keer het woord makamba hebt opgevangen, dan wordt het tijd om de opmerkingen over dat woord te verwerken.

Het deel dat 'Papiamentu' heet, dus over de taal gaat die het meest op Curaçao gesproken wordt, had beter 'Papiaments' kunnen heten om vervolgens uitleg te geven over de benamingen 'Papiamentu' en het Papiamento. Het is jammer dat in het boek alle drie deze termen door elkaar gebruikt worden. Dit verheldert de toelichting niet. Waarschijnlijk heeft het te maken met het feit dat Van Geemert af en toe wel erg veel hooi op zijn vork neemt, dit zorgt dan voor scheurtjes in de steel van die vork.

Pundaroute

Twee wandelingen door Willemstad vormen de hoofdmoot van het boek. De eerste leidt door Punda, het stadsdeel achter Fort Amsterdam. Opvallend is dat deze wandeling veelal in de buurt van water blijft. Dat komt natuurlijk doordat het binnenvaren van de Annabaai heel wat keren door schrijvers wordt gereleveerd, laat staan bezongen. De kleine zijbaai het Waaigat ligt vlakbij de Scharlooweg, die voor een groot deel in de route is opgenomen. Een heel stuk Pietermaai wordt overgeslagen, maar gaande naar de Penstraat, loopt de wandelaar toch weer met het zout van de zee in zijn neus. De Penstraat wordt vaak genoemd door auteurs, maar eigenlijk zijn die allemaal op weg naar het Octagon en het veelbezongen Avila hotel.

Voordat de wandeling terugkeert naar de stad, noemt Van Geemert nog de plek waar de Penstraat eindigt, namelijk Marie Pompoen. Hierbij had hij wel het gedicht van Frits van der Molen mogen noemen. Die schreef in De Stoep ooit het gedicht 'Marie Pompoen': 'Op de vlakte van Marie Pompoen / strooien de meisjes haar fatsoen / als bloemen op een vuilnisbelt / en elke lichaamsruil vraagt geld'. Zo luidt de eerste strofe van dit lange gedicht over het openluchtbordeel op die plek. In het stuk over Campo Alegre, één van de 'Curaçaose thema's' wordt beschreven hoe het in 2013 gesteld is met de vervanging van Marie Pompoen. En Campo Alegre ligt tenslotte veel verder weg van Willemstad. De toerist komt daar waarschijnlijk alleen als hij de weg kwijt is.

Otrobandaroute

De Otrobandaroute is veel meer dan de Pundaroute een wandeling in de stad. De wandelaar loopt dichter bij de huizen, lijkt het. De stegen van deze wijk hebben heel wat literatuur opgeroepen. 'Steegjes overschaduwd door ruïnes', schrijft Walter Palm. Ook de verhalen van de recent overleden Jules de Palm werpen hun licht op deze bijzondere wijk. Van Geemert besteedt hier nogal wat aandacht aan de populaire bisschop Niewindt uit de negentiende eeuw. Hij vermijdt het echter de gedichten te noemen die Cornelis Ch. Goslinga schreef. Goslinga (genoemd in het persoonsnamenregister) dichtte het bundeltje Martinus Joannes Niewindt in vierentwintig sonnetten. (uitgegeven in 1987 door De Schans, Werkendam). Na weer een stukje lopen krijgt het huis Stroomzigt vanzelfsprekend heel wat aandacht, dat was immers het woonhuis van dichter-dokter Chris Engels. Van Geemert meandert zeer gedetailleerd door Otrobanda. Gelukkig kan de wandelaar even bijkomen in de legendarische Nettobar in de Breedestraat, vereeuwigd bijvoorbeeld door auteur Hans Vaders. Daarna had Van Geemert nog wel een paar bochten mogen maken teneinde in de Belvederestraat te komen. Daar woonde op nr. 11 en 43/45 de dichteres Aletta Beaujon in haar jeugd. Van haar verscheen in 2009 de Verzamelde gedichten: De schoonheid van blauw ~The Beauty of Blue (Haarlem, In de Knipscheer). In die bundel staat het gedicht

Piscadera bay - Scardana bay

'Music near the sea
reminds me of the bay of Piscadera
soft music near the sea
reminds me of the soothing sea of Piscadera
Smooth music makes me lonely
far from all my childhood moods
All alone in a grown up world
I cry for the music of yesterday
and I want to swim again
at Piscadera bay
I want to float again
on the tunes of long ago
I want to be all alone
at Piscadera bay
to think again my childhood thoughts

Na het maken van de wandelingen en het ter harte nemen van alle gegevens zal het de literaire toerist waarschijnlijk duizelen. Daarom is het goed te weten dat niet ver van Willemstad, aan de Otrobandakant een kleine baai ligt waar het goed zwemmen is: de Piscaderabaai. De omgeving aldaar is inmiddels erg toeristisch geworden, maar er is een tijd geweest dat veel Curaçaoënaars in die baai leerden zwemmen. En daar moeten ook eilandbewoners tussen gezeten hebben, die zich later in de literatuur bekwaamd hebben.

De 'Curaçaokenners' die aan het woord komen, verschillen gelukkig nogal van invalshoek. Wim Rutgers doet de literairhistorische kant met erg veel aandacht voor het proza en erg weinig voor de poezie. Lucille Berry-Haseth heeft het over het vertalen in het Papiaments, een prima onderwerp in dit verband, met name voor deze vertaalster van heel wat gedichten en van de bekendste roman van Frank Martinus Arion: Dubbelspel. Een groot vriend van Boeli van Leeuwen, Nic Møller, tevens de man van het Avila hotel, schrijft een mooi stuk over Van Leeuwen. De Penstraat komt terug in een anekdotisch relaas van Jan Brokken. De anekdote is een kleurrijke verpakking van een boodschap voor de literaire wandelaar. Die luidt: Curaçao is geen Nederland, want zegt Brokkken: 'Want hoe Nederlands Curaçao van de buitenkant ook oogt, in de ziel van de eilanders meandert de Congo onverstoorbaar verder door het schimmenrijk van de voorvaderen.'

In hoeverre deze waarneming tot begrip of onbegrip leidt, is natuurlijk de vraag. Maar waarom zouden we alles moeten begrijpen, vraagt Carel de Haseth zich af in zijn veelzeggende bijdrage over de vermeende overzichtelijkheid van Curaçao. Ervaar het eiland, dat is beter dan het voortdurend willen begrijpen. Hij vertelt een jeugdherinnering over een haai die hij iedere middag, om ongeveer vier uur, de Annabaai zag binnenzwemmen, een rondje zag maken om vervolgens weer naar volle zee te verdwijnen. De Haseth eindigt dan met: 'Wat het dier kwam doen, wat hem dreef, blijft een raadsel. Maar hij hoefde het eiland niet te begrijpen: hij ervoer het zoals het is en beleefde er ongetwijfeld plezier aan. Anders zou hij niet steeds weer terugkomen'.

Ik denk dat Dushi Willemstad het ervaren van Punda en Otrobanda heel goed kan bevorderen. Niet bij haaien, wel bij (literaire) toeristen, ook van het eiland.

Ko van Geemert,
Dushi Willemstad
Amsterdam 2013
Uitgeverij Bas Lubberhuizen
272 pagina's
Prijs 22,50 euro.

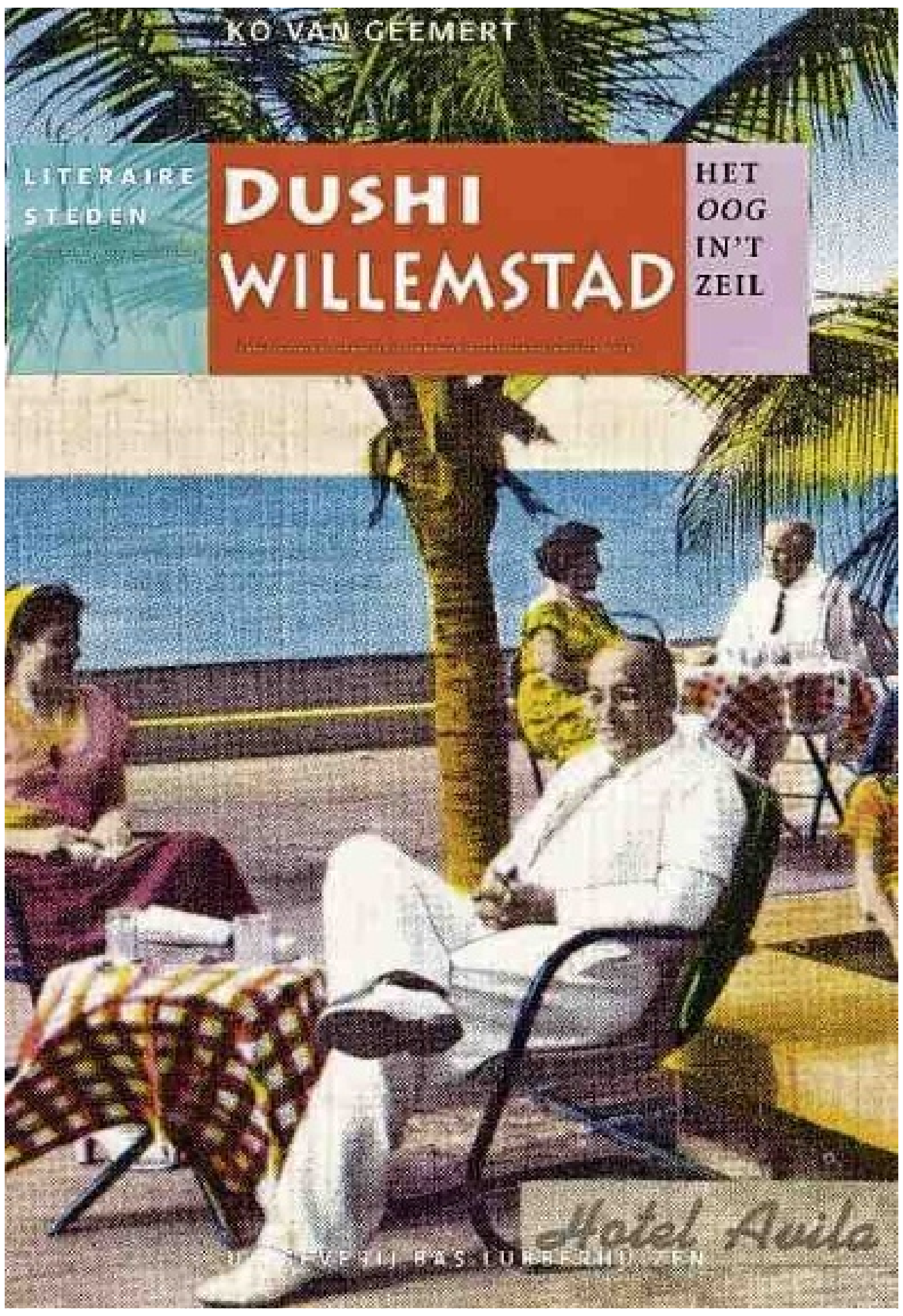

Letra

Jung Chang

Jung Chang heeft een nieuw boek geschreven: 'Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China', over de omstreden keizerin die volgens Jung Chang door Chinese historici (vaak geestverwanten van Mao Zedong) zeer eenzijdig is neergezet. Natuurlijk wilde Mao de geschiedenis kunnen ingaan als de 'leider' die het volk heeft bevrijd uit de knellende banden van de eeuwenoude tradities. Het lukte Jung Chang toegang te krijgen tot de archieven met documenten over deze keizerin die nooit in de openbaarheid zijn gekomen. Op basis daarvan heeft zij een biografische roman van deze keizerin geschreven.

Met haar 'Wild Swans' (1991) over drie generaties vrouwen in China, waaronder de generatie ten tijde van het bewind van Mao Zedong, kreeg zij wereldwijde bekendheid. Een schokkend en onthullend boek, waaruit eigenlijk al blijkt dat Mao de hervormingen van de keizerin die hij zelf als kind had meegemaakt, heeft gesmoord met zijn fanatieke radicaal-communistische opvattingen.

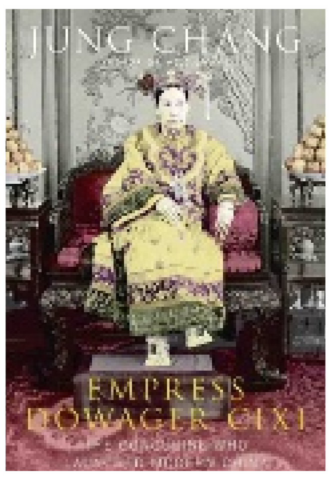

'Mao: The Unknown Story' (2005), dat ze met haar man schreef, was zo nodig nog veel schokkender. Een 'gekuiste' versie van Wild Swans heeft via Hong Kong haar weg naar China kunnen vinden. Het boek over Mao kon alleen maar rekenen op censuur en tegenwerking, maar werd wereldwijd door miljoenen gelezen.

Nu dus een boek over keizerin Cixi (1835-1908). In een interview vertelde Jung Chang dat ze in haar jeugd deze keizerin bewonderde omdat zij het binden van voeten van vrouwen had verboden. De grootmoeder van Jung Chang had nog gebonden voeten en leed daar zwaar onder. We lezen uitvoerig hierover in Wild Swans. Ze wilde meer weten over deze keizerin, die soms wordt afgeschilderd als een soort heks, soms als een pionnetje van de sterke mannen om haar heen. Volgens Jung Chang zijn beide beelden vals. Zij was het die zich realiseerde dat de menselijke wereld niet samenviel met het Chinese rijk. Daarom opende zij de deuren naar de wijdere wereld en introduceerde buitenlands beleid en buitenlandse diplomatie. Ze voerde binnenlandse hervormingen door en ontdeed zich van mannen die haar beentje lichten wilden. Daarom zagen sommige mannen haar als een heks en anderen als een speelbal van de tegenpartij. Dat beeld heeft Jung Chang willen corrigeren. Gaat dit boek zijn weg naar China vinden? Ze hoopt het. Zal er binnenkort een vrouw aan de macht komen in China? Ze vreest dat de mannen van het Politbureau voorlopig alle ambitieuze vrouwen beentje zullen lichten.

Ars Poëtica

Kleuren

Geen muren meer met verf die verbleekte
maar een huis van felle kleuren ...
inspiratie ... combinatie
gevoel voor harmonie
een melodie van kleur
een haast vergeten verrukking !
kleuren die bloeien, in elkaar vloeien , boeien ,
elkaar minnen buiten / binnen,
elkaar missen , elkaar zoeken ...
dagen vol geuren
Geluk van gebeuren ...
ogen ontwaken ,
diepten onstaan ...
waarom zie ik nu overal kleuren
nu mijn leven zelf verbleekt ?

Ilse Risseeuw-Winkel

Huntu Kòrsou

'Dienstbaarheid als service' (8)

Dat service clubs behalve inzake het zich inzetten voor de samenleving ook een netwerkfunctie hebben, is u de afgelopen weken in de voorgaande delen van deze serie zeker niet ontgaan. Maar dat service clubs ook vriendschap onder elkaar beogen laat Tafelronde Curaçao zien.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

De kersverse voorzitter Luis de Lannoy legt uit waarom: "Wij noemen ons liever geen service club, maar een vriendenclub. Want wij hechten veel waarde aan een stevige band onder elkaar. Dit is waarmee wij ons onderscheiden." Tafelronde telt momenteel 18 leden en is in 1987 opgericht.

De Lannoy: "De leden bestaan uit mannen tot 40 jaar. Daarna kunnen zij zich verder inzetten via de 'Oude Tafel' die sinds een paar jaar bestaat. Wij werken samen met elkaar in verschillende activiteiten." Hieruit blijkt weer hoe belangrijk vriendschap is binnen deze organisatie. Dat hun vriendschap met elkaar ook overzees reikt blijkt uit de Euromeetings, waarbij leden van andere Tafelrondes bij elkaar komen om bij te praten.

Voor Tafelronde is vriendschap de basis om zich in te zetten voor een 'happy community'. Immers gezamenlijk werken aan één doel met de neuzen dezelfde kant op en vanuit gelijke normen en waarden, zorgt ervoor dat het proces naar een 'better quality of life' 'smooth' verloopt. Eén van hun bekendste activiteiten waarvoor zij zich jaarlijks inzetten is de 'Walk a ton' loop. De Lannoy: "Eind juni wandelen leden en externen 40 km van Tera Kórà naar Westpunt langs de noordkust voor het goede doel." De bedoeling is dat iedere deelnemer met deze hyperwandeling geld ophaalt. "Dit is echt een 'effort', want wij beginnen om drie uur in de ochtend en komen rond 10 uur aan." Maar het is de moeite, want vorig jaar is zo'n tienduizend gulden opgehaald. Het geld wordt gedoneerd aan maatschappelijke initiatieven gericht op kinderen, want zoals De Lannoy zegt: "Zij zijn onze toekomst." In 2011 is de opbrengst bijvoorbeeld naar Stichting Cliniclowns Curaçao gegaan, die zich inzet voor het welzijn van zieke en gehandicapte kinderen. Ook middels hun jaarlijkse themafeest wordt geld opgehaald waarvan onder meer 'Barika Kontentu' een keer gesteund is. Deze stichting zorgt ervoor dat met dit geld kinderen elke dag een maaltijd krijgen.

De Lannoy legt uit waarom deze initiatieven bijdragen aan een beter leefklimaat voor de maatschappij. "Er zijn tal van stichtingen die tal van problemen willen aanpakken. De noodzaak is groot. Wij ondersteunen deze activiteiten om het verschil te maken. Zoals het project voor kinderen die zonder eten naar school gaan. Hier moeten wij stil bij staan en met onze steun proberen wij iets terug te doen. Zodat zij met een goed gevoel kunnen leren."

Wat er meer nodig is om draagvlak te kunnen creëren voor een veerkrachtige samenleving is volgens De Lannoy: "Je moet ergens beginnen met hulp. Als je niets doet gebeurt er niets. Wij gaan zelf langs projecten om te kijken. En wij zien erbarmelijke omstandigheden. Daarom blijven wij als Tafelronde ons inzetten." Voor mij is dit weer een mooi voorbeeld dat we als samenleving, stapje voor stapje en ieder op z'n eigen manier, toewerken naar een better quality of life.

Meer informatie: www.facebook.com/pages/Tafelronde-176-Curacao/238474219613161

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Fregatvogel

De fregatvogel, oftewel makwaku, is een van de meest geziene vogels op het eiland. De Latijnse naam van de bij ons voorkomende fregatvogel is fregata magnificens.
Ze zijn ook magnifiek en gebouwd om uren, zelfs dagen, in de lucht te blijven. Iedereen kent wel de silhouetjes die hoog in de lucht over komen zeilen als je over de Julianabrug rijdt. Ze komen voor in het hele Caribische gebied, langs de Atlantische kust van Zuid-Amerika, de Kaapverdische eilanden en aan de kust in West-Afrika, Midden-Amerika en bij de Stille Oceaan. Op de Galapagos Eilanden heb je ook een groep die echt genetisch verschilt van de rest van de fregata magnificens.
Ze behoren tot dezelfde familie als de pelikanen en de boobies die gekenmerkt worden door hun vreemde pootjes (heel kleine teentjes met een web ertussen), en de mogelijkheid om vis te bewaren in hun zak onder de snavel. Dat is eigenlijk een soort uitstulping van hun slokdarm.
Ze hebben geen waterdicht verenkleed, dus ze kunnen niet zo goed onderwater duiken. Vandaar dat een fregatvogel die te water raakt kan verdrinken. Ze kunnen niet goed zwemmen. Dat in tegenstelling tot hun neef de pelikaan.
Hun snavel is vlijmscherp. Mocht u ooit een fregatvogel in nood willen helpen, wees dan voorzichtig met hun snavel. wikkel hem dan voorzichtig in een grote handdoek zodat de vleugels tijdens het transport naar de dierenarts niet verder gewond raken.
Met hun dieet van vis, ruikt een fregatvogel over het algemeen niet fris.
Ze hebben een enorme vleugelwijdte, een vleugelspanwijdte van gemiddeld twee meter met uitschieters tot 2,3 meter bij de mannetjes. Ze kunnen ontzettend goed vliegen, waardoor ze over het water vliegend vissen, babyschildpadjes en ander klein grut dat in het water (aan het oppervlak) zwemt kunnen vangen zonder het water te beroeren.
Vliegende vissen staan graag op hun menu. Daarnaast zijn ze ook prima in staat andere vogels vis afhandig te maken. Dat heeft geleid tot hun Engelse bijnaam Man of War. Ze zijn in staat net zolang achter een andere vogel aan te gaan dat die uiteindelijk zijn prooi loslaat, of de eerder gevangen vis overgeeft. Een van hun favoriete bezigheden is het ook om vissers in de gaten te houden en behendig stukjes vis op te vangen die tijdens het schoonmaken van vis op boten weg wordt geslingerd.
De mannetjes hebben in het paringsseizoen een heel karakteristieke opgeblazen pouch onder hun snavel. Ze kunnen hem naar willekeur opblazen (en leeg laten lopen). Maar een goed opgeblazen keelzak kan wel 20 minuten opgeblazen blijven. Het is hun manier om in de smaak te vallen bij bevallige fregatvrouwtjes. De vrouwtjes hebben een witte vlek op de borst. De jonge vogels hebben vaak ook nog veel wit in hun veren rond de kop.
Tijdens het paringsseizoen zijn ze monogaam. Dat moet ook omdat de zorg voor de kleine vogel niet te doen is voor een vogel alleen. Ondanks het feit dat ze in een kolonie broeden is alleenstaand moederschap geen verstandige optie in de wereld der fregatvogels.
Ze komen wel aan wal maar wat ze dan doen is dat ze op afgelegen eilandjes in binnenwater bij elkaar komen, en in de struiken hangen. Een soort van lounge-struiken. Helaas kunnen ze dan als er bijvoorbeeld vliegertouw of visdraad in de natuur blijft slingeren, daarin verstrikt raken en dood gan. Op Curaçao is ook zo'n plek, het makwaku-eiland in de St. Jorisbaai.
Daar heb ik weleens een dode fregatvogel gevonden die verstrikt was geraakt in visdraad.
Hun nestjes die of op de grond of in lage struiken zitten, bevatten een enkel ei. Het zijn geen architectonische hoogstandjes. Als het ei uitkomt dan zorgen de vader en de moeder gedurende de eerste drie maanden om de beurt voor het jong. Het duurt daarna nog acht maanden voordat het jong echt zelfstandig is. Al die tijd zorgt de moeder voor het jong. Daardoor kan een fregatvogel niet ieder jaar broeden. Het zijn vrij intelligente dieren die al gauw doorhebben wat ze waar moeten halen. Op de foto is een van de fregatvogels te zien die in de paktijk behandeld werd. Meestal komen ze in de problemen door een trauma, bijvoorbeeld een gebroken vleugel of omdat ze bijna verdronken zijn bij het te water raken.
Het zijn machtig mooie vogels en veel groter dan u waarschijnlijk verwacht omdat u ze meestal alleen kan bewonderen vanuit de verte als ze acrobatisch door de lucht vliegen.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Kledingstuk; 4. sportkleding; 10. voorzetsel; 13. eiland in de Oostzee; 15. hexaëder; 16. rivier in Italië; 17. haring ontdoen van ingewanden; 19. Duits lidwoord; 20. rekenkundig getal; 21. loopstok; 23. zwart bruin; 25. dwarsmast; 27. op welke wijze; 29. gevangenis; 30. muzieknoot; 31. honingbij; 33. bede; 34. gekheid; 36. bevel; 37. tandeloos zoogdier; 38. voorzetsel; 39. Japans bordspel; 40. Frans modehuis; 42. wilde marjolein; 43. hardhorend; 45. bijwoord; 46. lofdicht; 48. strafwerktuig; 50. nachtspiegel; 51. berenklauw; 53. strafwerktuig; 55. helpen; 57. water (Fr.); 59. adellijke titel; 61. stad in Engeland; 62. oude Russische afstandsmaat; 64. atlantisch bondgenootschap; 65. duinvallei; 66. godin van de landbouw; 67. Europeaan.

VERTICAAL:
1. Balspel; 2. eenheid van lichtgevoeligheid; 3. erotiek; 5. klein kind; 6. muziekstuk voor twee stemmen; 7. Japanse gordel; 8. stip; 9. spil; 10. ver; 11. Engels telwoord; 12. het wringen; 14. vergetelheid (Gr.myth.); 16. reproductie; 18. nieuw; 20. tweetal; 22. legerafdeling; 24. soort plant; 26. god van de zee; 28. populier; 30. afbraak; 32. voormalige Chinese leider; 35. ik (Lat.); 40. donzen bovenbed; 41. dampen; 43. meisje; 44. chemisch element; 47. judograad; 49. gezichtsorgaan; 51. koraaleiland; 52. zeurkous; 53. strook land langs de zee; 54. moeilijk breekbaar; 56. onheilsgodin; 58. oppervlaktemaat; 60. gegroet; 62. persoonlijk vnw.; 63. overdreven.

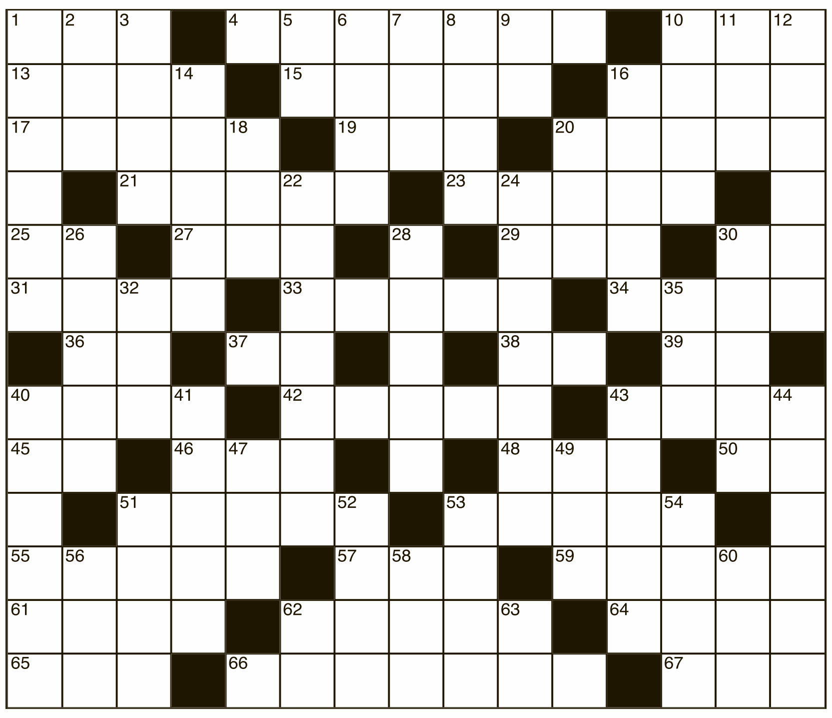

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Felipe A. Solagnier
Kamay 15-E
Aruba

Marilu Janga
Beurs 19
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

1. Aards wezen, stad in Frankrijk, kleine wilde eend;
2. geur, tint, fijne drank;
3. schaakstuk, muziekinstrument, hoofddeksel;
4. taaie lekkernij, Cubaanse dans, sterke drank;
5. garstig, deel v.e. viool, stalen wapenrusting;
6. kameraad, soort viool, judomat;
7. vrucht, vlaskam, assistent;
8. slok, achteruit, dringend;
9. beengewricht, scharnier, deur;
10. dokter, torenomgang, mond.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

Horizontaal:
5. Beroep van belang (5);
Europeaan van nature (8);
6. Gesmolten dier (4);
Is hier ruimte om te biljarten? (8);
7. Vorstelijke noten (4);
Keert terug in de (bal)sport (7);
8. Juridische opgave? (8);
Dit geldt niet voor Klaas Vaak (4).

Verticaal:
1. Rook en vuur (3);
Hij zorgt als de bliksem voor amusement (8);
2. Geen werk is gratis (3);
Bediende die in de file staat (8);
3. Het effect maakt hem nijdig (4);
Het karakter van een binnenboezem (7);
4. Betaal van oorsprong! (5);
Niet meer diefstallen (6).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

N	K	K	E	O	B	P	I	R	T	S	R	K
E	C	G	N	I	D	IJ	T	S	A	K	U	N
V	O	N	E	E	T	S	K	A	B	A	E	I
L	H	K	A	N	R	O	K	D	L	A	T	L
O	S	S	E	L	F	A	A	L	D	E	A	T
G	N	L	N	S	T	L	R	R	I	R	R	I
N	E	A	O	C	K	O	A	N	E	U	O	R
E	M	N	M	O	U	A	I	V	E	S	L	E
G	U	B	E	N	P	D	A	B	P	E	I	T
N	L	S	D	K	R	L	S	H	P	L	S	E
E	O	I	A	A	K	A	T	E	A	L	N	M
R	V	P	S	D	W	O	A	R	T	A	E	O
B	E	N	N	A	P	S	R	T	E	T	R	T
N	N	A	M	E	I	L	O	T	N	S	O	C
I	Z	S	R	E	K	I	E	M	E	A	T	E
R	E	N	E	I	D	R	E	V	IJ	B	L	H

Allround
Baksteen
Betrokkene
Bijverdiener
Etappe
Fles
Golven
Hectometer
Inbrengen
Isbn
Kastijding
Klad
Kornak
Lantaarnman
Link
Meikers
Olieman
Orateur
Pakpaard
Sardinie
Shock
Sloop
Spanne
Stalles
Stripboek
Torensilo
Volume
Wasbeurt
Zandklaver

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

1. Plaats in Italië; 2. dilettant; 3. rivier in Italië; 4. Japans eiland; 5. Scandinavische sterkedrank.

© Puzzelland/131116

SUDOKU

	2	3		1		4		
			7		2		5	3
	4		6		8		2	7
5			4		1	6		8
		8					4	9
	3	6		5				
			1		7			2
3	6					7		
9				6				

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

1	5	8	6	7	3	4	9	2
6	3	2	4	8	9	1	5	7
9	4	7	2	1	5	3	8	6
2	1	3	7	5	6	8	4	9
5	9	6	8	4	1	2	7	3
7	8	4	9	3	2	6	1	5
8	6	1	5	2	7	9	3	4
3	2	5	1	9	4	7	6	8
4	7	9	3	6	8	5	2	1

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Smergel; 6. genesis; 12. boeg; 14. roti; 15. ah; 17. ik; 18. spa; 20. na; 21. af; 22. mijl; 24. kaaiman; 25. hut; 26. ego; 28. kea; 29. ate; 31. ikke; 35. usus; 37. wervelend; 38. sire; 40. osel; 43. ais; 45. ora; 47. cru; 48. els; 50. kneukel; 51. boy; 53. tij; 54. me; 55. fis; 56. oh; 58. no; 59. zier; 61. kwee; 63. hoesten; 64. langnat. VERTICAAL: 1. Scampi; 2. eb; 3. roi; 4. gekko; 5. eg; 7. er; 8. nonna; 9. eta; 10. si; 11. softijs; 13. spiegelruit; 16. hij; 18. sak; 19. ama; 21. au; 23. lek; 25. hes; 27. gewei; 30. tudor; 32. kei; 33. erf; 34. zen; 36. une; 38. sketch; 39. ras; 41. sub; 42. layout; 44. skeet; 45. oef; 46. aks; 47. clown; 49. lij; 52. on; 54. mis; 57. heg; 59. ze; 60. re; 61. ka; 62. en. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Kophouden; 6. meelopens; 7. asterklas; 8. aaseterra. Verticaal: 1. Roverslag; 2. shelteren; 3. hulpaktel; 4. peenhaard. **Anagram:** 1. plat-palet-placet; 2. long-galon-angola; 3. gaar-graad-aardig; 4. doel-loden-londen; 5. tien-trein-winter; 6. neer-weren-onweer; 7. taan-satan-naaste; 8. amen-manie-inname; 9. neet-enten-nepent; 10. sier-gries-geiser. Gevraagd woord: PAALWONING **Woordzoeker:** AMBTGENOOT **Puzzelslang:** 1. Velo; 2. oprecht; 3. tres; 4. sapporo; 5. oktober. Het sleutelwoord luidde: VOETSPOOR

Panettone

Kerstsfeer is er al. Vele winkels verkopen al kerstartikelen of zijn al helemaal versierd. Thuis kunt u ook alvast zorgen voor een kerstsfeertje. Zeker met het recept van deze aflevering. Panettone is Italiaans en het is een soort luxebrood, zoetig, met gedroogde vruchten als vulsel. U proeft de kerst!

Tekst: Miriam de Windt

Behalve vetten en verzadigde vetten, blijven de percentages voedingsstoffen vrij laag. Met andere woorden: een sneetje panettone draagt niet wezenlijk bij aan uw dagelijkse behoefte aan voedingsstoffen. Hoeft ook niet, want panettone is een kerstbrood. Brood voor een feestdag. En dan nog dient u panettone te zien als iets extra's. U wordt afgeraden om panettone te eten in plaats van brood, zoals zoveel mensen doen met krentenbrood. Het deeg van panettone is hier te luxe voor. Vandaar ook de grote hoeveelheden vetten. Luxebrood is brooddeeg met melk, boter, eieren en suiker. Hierdoor blijft het deeg zacht en soepel, maar het bevat ook meer vetten.

Panetonne, luxebrood

Panettone is een broodsoort, luxe en zoet. Er bestaan ook recepten waarbij panettone als een soort cake en als broodpudding gemaakt wordt. Het heeft een luchtige structuur en wordt gebakken in een hoge ronde vorm. Het lijkt op een reuzencupcake. Van origine komt de panettone uit Milaan en wordt vooral met Kerstmis gegeten. Er zijn verschillende recepten voor panettone, met veel of weinig vulsel. In Zuid-Amerika is panettone ook populair geworden door immigratie van Italianen. Vooral Perú kent verschillende soorten 'panetón'.

Brooddeeg is eigenlijk een simpel deeg gemaakt van bloem, gist, vocht en zout. Het vocht kan water of melk zijn. Brooddeeg met water wordt waterbrood, met krokante korst. Brooddeeg met melk wordt melkbrood, met een zachte korst. Voor een fijner of luxebrood, worden boter en/of eieren en suiker toegevoegd. Het brood blijft zacht en soepel. Voorbeelden van waterbrood: stokbrood, 'pan franses', pistoletjes en kadetjes. Voorbeelden van luxebrood: saladebroodjes, hotdogbroodjes, zachte bolletjes, 'pan di kokolishi'. U kunt beter gewoon brood eten voor doordeweekse dagen, waterbrood of eenvoudig melkbrood. Luxe broodsoorten zijn meer bestemd voor speciale gelegenheden. Hoe zachter het brood, des te meer vet het kan bevatten. Luxebrood kan zelfs 2 à 3 dagen lang zacht blijven. Het wordt niet droog en kruimelig.

Het deeg voor panettone is luxer dan voor gewoon krentenbrood. Gewoon krentenbrood vereist geen boter en geen eieren. Er bestaat wel fijn krentenbrood waarbij boter en/of eieren worden toegevoegd. Panettone is hiermee te vergelijken: het valt altijd onder luxe- of fijn brood.

Luxe broodsoorten leveren veel vetten doordat er boter en/of eieren aan het deeg worden toegevoegd. Voor speciale gelegenheden tot daaraan toe.

In een mediterraan dieet...

Graanproducten en broodsoorten horen thuis in een mediterraan dieet. Te allen tijde dient u te kiezen voor de meest gezonde varianten. In plaats van geraffineerde graanproducten en witbrood, beter ongeraffineerd en bruin-/volkorenbrood.

Panettone is een luxe broodartikel voor speciale gelegenheden. Uit de geschiedenis van de ontdekking van panettone blijkt dat het populair werd, nadat het geserveerd werd bij gebrek aan een nagerecht. Dit moet de basis zijn voor het gebruik van panettone. Als een extraatje bij ontbijt, brunch of broodmaaltijd of voor tussendoor, tijdens feestdagen. Mits u en uw familie tarwe, gist en gluten kunnen verdragen. Panettone is in ieder geval een gezondere keuze dan gebak.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.

T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 snee (uitgaande van 20 sneetjes per panettone)

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	145/ 609	7%
Natrium	32 mg	2%
Eiwitten	3 g	3%
Kalk	19 mg	3%
Vetten	6 g	9%
IJzer	0.4 mg	3%
Verzadigde vetten	3 g	15%
Vitamine A	80 mcg	9%
Vitamine B1	0.04 mg	4%
Vitamine B2	0.07 mg	5%
Vitamine C	0	0
Cholesterol	42 mg	15%
Koolhydraten	19 g	8%
Voedingsvezels	1 g	3%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Panettone

Ingrediënten:
3 1/2 cup tarwebloem voor brood
1 1/2 theelepel gedroogde gist
1/2 cup lauwe melk
1/2 theelepel zout
2 eieren
2 eidooiers
6 eetlepels suiker
2/3 cup ongezouten roomboter op kamertemperatuur
2/3 cup gemengde kleingesneden citrusvruchten schil
1/2 cup rozijnen
gesmolten boter om te bestrijken

Bereidingswijze:
Een cakevorm van 15 cm doorsnee bekleden met dubbel waspapier, zó dat er 8 cm boven de rand van de vorm uitsteekt.
De bloem zeven in een grote kom. De gist erdoor mengen. Het zout in de melk roeren.
In het midden een kuiltje maken en giet 4 eetlepels van de melk erin en de hele eieren en roer wat van de bloem erdoor, dan de rest van de melk. 30 Minuten laten staan op een warme plaats. Dan de eidooiers en de suiker en het geheel tot een zacht deeg kneden. De boter er doorheen werken en op een met bloem bestrooid oppervlak tot een glad en elastisch deeg kneden. Afgedekt met een beboterd stuk plasticfolie in een licht ingevette kom laten rijzen tot het in volume is verdubbeld. Het deeg neerslaan op een met bloem bestrooid oppervlak. De schil en rozijnen erdoor kneden. Van het deeg een bal vormen en in de geprepareerde vorm doen en met beboterd plasticfolie bedekken. Laten rijzen tot het in volume verdubbeld is. Intussen de oven tot 375 graden Fahrenheit voorverwarmen. De bovenkant met de boter bestrijken en met een scherp mes er een kruis in maken. 20 Minuten bakken en dan de temperatuur van de oven verlagen naar 350 graden Fahrenheit. Weer met de boter bestrijken en 25 à 30 minuten bakken tot de panettone goudbruin is. 10 Minuten laten afkoelen in de vorm en dan uit de vorn nemen en laten afkoelen op een rooster.
Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Norton Torrontés, Argentinië

Druivensoort: **Torrontés**
Streek: **Mendoza-vallei**
Kleur: **Goudgeel met een groen randje**
Geur: **Jasmijn en muskaat**
Smaak: **Bloemige wijn met frisse ondertoon**

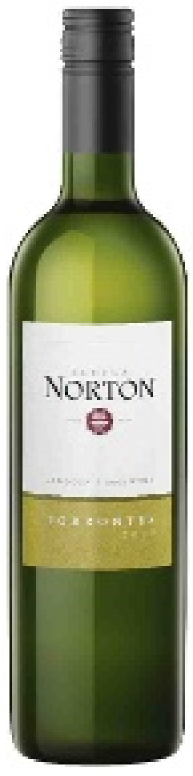

Deze wijn is gemaakt van een zeer bijzonder en onderschat druivenras namelijk de Torrontés-druif.
Een druif die zeer aromatisch ruikt en hierdoor heel herkenbaar is.
De geur is onmiskenbaar jasmijn, maar geranium komt ook in de buurt. In de smaak is deze wijn juist lekker fris met smaken zoals jonge wijnperzik en witte grapefruit, maar met een kenmerkende aromatische ondertoon.
De wijn dient lekker koel gedronken te worden om de aromatische tonen een beetje te beteugelen.

Norton levert in Argentinië een zeer fijne Torrontés af mede doordat deze druif zo goed rijpt in de prachtige Mendoza-valleien.
Heerlijk bij gekruide salades, pasta met knoflook en pesto, maar ook bij sushi met gember.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Sulfiet of niet?

Bij mijn werk als sommelier voor Licores Maduro kwam er weleens de vraag naar sulfietloze of sulfietarme wijnen in verband met een allergie. Onlangs ben ik over dit onderwerp meer te weten gekomen en wil deze ervaringen graag met u delen.

Tekst: Erik van Kampen

Tijdens een van mijn bezoeken aan de Tours in de Loire, een wijnstreek die een boeiende evolutie kent, bezocht ik een grote bijeenkomst van biodynamische en biologische wijnbouwers.

U kent ze wel, 'de rebellen' van de wijnwereld die zo natuurlijk mogelijk wijn willen maken, en zoveel mogelijk toegevoegde middelen mijden. Geen chemie in de wijngaard dus, geen industriële gisten, geen artificiële suikers en zuren.
Maar hèt onderwerp van gesprek was deze keer: geen sulfiet, of wel sulfiet. Thats the question!
Sulfiet, een afgeleid product van zwavel, is een bewaarmiddel dat de wijn vooral tegen oxidatie en bacteriën moet beschermen. Het wordt in bijna elk stadium van het proces van wijnbereiding gebruikt. Als de druivenmassa naar de gistkuip wordt gepompt, wordt er al sulfiet toegevoegd. In wijnbedrijven met honderden hectaren wijngaard worden de druiven zelfs onmiddellijk na het plukken met sulfiet besprenkeld, omdat ze nog een lange weg moeten afleggen alvorens de wijnmakerij te bereiken. In de gistkuip zelf komt ook sulfiet terecht om onder meer bacteriële besmettingen te voorkomen. Houten vaten worden steriel gemaakt met sulfiet.
Er wordt sulfiet gebruikt bij het oversteken van wijn op een ander vat. En vòòr de botteling wordt eveneens een dosis toegevoegd om de wijnen stabiel te maken en te voorkomen dat ze opnieuw gaan gisten, wat vooral een risico is bij wijnen die nog restsuiker bevatten. Dat ene product komt dus zo vaak van pas dat de meeste wijnmakers zich niet kunnen inbeelden dat ze ooit zonder sulfiet zouden kunnen werken.

Maar er is een schaduwzijde. Teveel sulfiet leidt tot wijnen met een geur van zwavel, u weet wel, de geur als u een lucifer afstrijkt en een onaangenaam prikkelende smaak. Bovendien riskeer je van sulfiet hoofdpijn te krijgen. Het kan ook een tekort aan vitamine B veroorzaken. En sommige mensen zijn er allergisch voor.

Vandaar dat wijnbouwers geacht worden er voorzichtig mee om te springen. Maar omdat het zo gemakkelijk is, is de verleiding groot om 'zeker genoeg' te gebruiken. Wijn is ten slotte hun broodwinning, en ze willen te allen tijde vermijden dat hun wijn zou ontsporen, besmet raken, oxideren of hergisten.
Stilaan is het publiek zich echter bewust geworden van de gezondheidsrisico's. In de Verenigde Staten was het al vroeg verplicht om op wijnflessen te vermelden dat ze sulfiet bevatten. In Europa geldt deze verplichting nu ook.
Tot hiertoe kenden wij sulfiet vooral van de 'filet Americain'. Het moet ervoor zorgen dat het rauwe vlees mooi rood blijft. Het gebruik ervan in voeding is aan strenge beperkingen onderworpen, maar onlangs bleek uit een onderzoek van de Voedsel- en Warenautoriteit in Nederland dat de vleeshandel nog altijd overmatig veel sulfiet gebruikt.
Een woordvoerder van de sector reageerde daarop door te zeggen dat er 'in wijn meer sulfiet zit dan in vlees'. De man zou weleens gelijk kunnen hebben.
Maar kan je eigenlijk wijn maken zonder sulfiet?
Zelfs onder biologische wijnbouwers bestaat daar geen eensgezindheid over. De voorstanders zeggen: als je kerngezonde druiven hebt en als je heel hygiënisch en zorgvuldig te werk gaat, heb je eigenlijk geen sulfiet nodig. De wijn is dan gezond en sterk genoeg om zichzelf tegen oxidatie en bacteriën te verdedigen.
Van nature produceert wijn tijdens de gisting trouwens een bepaalde hoeveelheid sulfiet.
Andere wijnbouwers beperken het gebruik van sulfiet wel tot een minimum, maar beweren dat je net vòòr de botteling toch een kleine dosis nodig hebt. Zelf heb ik al sulfietloze wijn gedronken die na enkele minuten in het glas oxideerde en zijn aromatische expressie verloor.
Dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn.
Ik mocht ooit deelnemen aan een interessante proeverij in de Beaujolais, ook een streek waar steeds meer wijnbouwers de sulfiet afzweren. Dezelfde wijnen werden er blind geproefd, de ene zonder en de andere met sulfiet. Keer op keer werden de sulfietloze wijnen lekkerder, expressiever en puurder bevonden. Blijkbaar is het dus niet alleen beter voor de gezondheid, maar ook voor geur en smaak.

Overigens vertelde een aantal wijnboeren mij daar dat je wijnen zonder sulfiet onder veel striktere condities moet vervoeren en bewaren. Vandaar dat een aantal distributeurs er niets van wil weten.
Hebben wijnen zonder sulfiet minder bewaarcapaciteit, of moet je ze jong drinken? De experimenten zijn te recent om daar nu al uitsluitsel over te geven.
Ik heb alvast enkele sulfietloze exemplaren in mijn bezit en zal u blijven informeren hoe ze zich houden.
Ik houd u op de hoogte over deze onwikkeling. Beloofd!

À Votre Santé
Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Fiscale feiten

Eigen woning

Als u een eigen woning heeft gekocht, kunt u in het jaar van aankoop een aantal eenmalige kosten aftrekken. Dit zijn de kosten die u maakt voor het afsluiten van de hypotheek. Ook mag u de rente en kosten die u jaarlijks betaalt voor de eigenwoningschuld aftrekken in uw aangifte inkomstenbelasting. De eigenwoningschuld is het bedrag van de lening voor de eigen woning. Het gaat om hypotheekschuld die u heeft afgesloten voor het kopen, verbeteren of onderhouden van uw woning.

Tekst: Lennart Huijsen

Aankoopkosten
Bij de aankoop van uw woning zijn er diverse kosten die u moet betalen. Een deel daarvan is aftrekbaar, een deel niet. Algemeen gesteld zijn de kosten die met de afsluiting van uw hypotheek te maken hebben aftrekbaar. De kosten die verband houden met de aankoop van de woning zelf zijn niet aftrekbaar.

De volgende eenmalige kosten zijn aftrekbaar van uw inkomen: afsluitprovisie die de bank heeft berekend, taxatiekosten van de woning voor de aanvraag van de hypotheek, notariskosten zoals zegels, kadasterkosten en notarieel honorarium voor de hypotheekakte en inschrijving in het hypotheekregister en daarmee verband houdende kosten.

De volgende eenmalige kosten zijn niet aftrekbaar: overdrachtsbelasting, zijnde 4 procent van de waarde van de onroerende zaak, omzetbelasting (in geval bij de verkrijging geen overdrachtsbelasting is verschuldigd), notariskosten in verband met de akte van levering en makelaarscourtage.

Jaarlijkse kosten
Evenals bij de aankoopkosten zijn sommige jaarlijkse uitgaven aftrekbaar. De meest bekende aftrekpost is uiteraard de hypotheekrente, maar daarnaast zijn nog enkele aftrekposten mogelijk. De volgende kosten zijn aftrekbaar van uw inkomen. Rente van schulden en kosten van geldlening zijn tot een maximum van 27.500 gulden aftrekbaar. Het maximum van 27.500 gulden kan met 2.500 gulden (voor gehuwden met 5.000 gulden) worden verhoogd indien deze renteaftrek voor consumptieve leningen niet volledig is benut. Verder zijn aftrekbaar de premies voor een aflopende overlijdensrisicoverzekering die aan de hypotheek is verbonden. Aftrekbaar is de afsluitprovisie die de bank heeft berekend. Aftrekbaar is bouwrente. Dit is de som van alle soorten rente die de koper van een nieuwbouwwoning tijdens de bouw moet betalen aan de bouwer en de geldverstrekker. Hier geldt een beperking. De bouwrente is slechts aftrekbaar in het jaar dat de woning wordt betrokken en het daar van voorafgaand jaar. Aftrekbaar is eventuele boeterente. Dit is een boete die een hypotheekinstelling in rekening kan brengen indien u uw lopende hypotheek wilt oversluiten naar een andere instelling. Verder zijn aftrekbaar de kosten van onderhoud van de eigen woning (alsmede de tuin), tot een bedrag van 2 procent van de waarde van de woning, met een maximum van 3.000 gulden. Aftrekbaar zijn de premies voor brand- en natuurrampen-verzekeringen (niet alleen voor de eigen woning, maar ook andere woningen die ter beschikking staan).
De volgende kosten zijn niet aftrekbaar van uw inkomen: aflossing van de hypotheekschuld, grondbelasting en de kosten van verbetering van de woning.

BES-eilanden
Op sommige punten geldt voor inwoners van de BES-eilanden een afwijkende regeling met betrekking tot de jaarlijkse kosten. Rente van schulden en kosten van geldlening zijn tot een maximum van 15.364 US-dollar aftrekbaar voor alle hypotheken, ongeacht wanneer deze zijn afgesloten. Het maximum van 15.364 US-dollar kan met 1.397 US-dollar (voor gehuwden met 2.794 US-dollar) worden verhoogd indien deze renteaftrek voor consumptieve leningen niet volledig is benut. Kosten van onderhoud van de eigen woning (alsmede de tuin), tot een bedrag van 2 procent van de waarde van de woning, met een maximum van 1.676 US-dollar.

De auteur is werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseur. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Mens & Werk

Klagen werkt als vergif

Iedereen klaagt weleens of kent iemand die veel klaagt. Met een beetje klagen is niets mis, maar om altijd de negatieve kant van iets te belichten en om daarover te zeuren, terwijl er ook anders gekeken kan worden naar een probleem of situatie, zorgt voor een negatieve stemming. Dit kan van grote invloed zijn op de sfeer, zowel privé als op het werk. Er zijn nu eenmaal altijd mensen die klagen en zeuren en je moet ervoor zorgen dat je ver uit de buurt blijft van deze mensen, want zeurende mensen om je heen kunnen je ziek maken, klagers werken als vergif.

Tekst: Judice Ledeboer

Op het werk wordt er het meeste geklaagd over de manier van leidinggeven en collega's. Veel klachten worden echter niet geventileerd bij de persoon die daar iets aan kan veranderen. Dit komt omdat er niet voldoende duidelijkheid is over de gang van zaken als er klachten zijn: wie is het aanspreekpunt en wie is bevoegd om klachten op te lossen. Mensen beschikken vaak ook niet over de goede communicatieve vaardigheden om op een fatsoenlijke manier iemand aan te spreken op gedrag of manier van werken en handelen. Mensen voelen zich snel persoonlijk aangevallen en dat leidt dan weer tot problemen.
Klachten op de werkvloer hebben alles te maken met de organisatiecultuur. Ieder bedrijf heeft zijn eigen regels en cultuur waarbinnen er gewerkt wordt. Een groot probleem is dat veel mensen wel klagen, maar dat niet doen bij de persoon die er iets aan kan doen en dat is in de meeste gevallen de leidinggevende. Die heeft de taak om een open werksfeer te creëren waarbij werknemers zich vrij voelen om zaken die hen storen te kunnen bespreken.
Het lastige bij klachten is dat iedereen situaties, mensen en omstandigheden anders ervaart en daarom zal de een ontevreden zijn over bijvoorbeeld de werkruimte en de ander is ontevreden over de werkdruk. Degene die het aanspreekpunt bij klachten is moet dan zien uit te vinden wat werkelijk anders kan als er klachten zijn. Maar er zijn ook mensen die over alles klagen. Dat heeft dan meer met de klager te maken dan met de omstandigheden op het werk.
Maar wat is een klacht eigenlijk? Een uiting van ontevredenheid of iets anders? Een goede afhandeling van klachten is belangrijk. Er zijn terechte en onterechte klachten. Iedere organisatie zal voor zichzelf moeten vaststellen wat een terechte en onterechte klacht is. Het begint dus met een goede analyse van wat er precies aan de hand is. Klachten zijn signalen die de leiding sowieso moet oppakken. Heeft iedereen dezelfde beleving? Hoe onduidelijk zijn de werkzaamheden werkelijk? Wat doet de leidinggevende wel of juist niet? Hoe warm of hoe koud is het echt in de werkruimte? Pas als de feiten bekend zijn en de 'zwaarte' van de klacht duidelijk is kan er actie worden ondernomen. Hoe belangrijk is iets voor de gehele organisatie, voor afdeling, voor de leidinggevenden? En hoe hoog is de prioriteit? En wat zijn de kosten om iets aan de klacht te doen?

Een groot gebrek aan een goede communicatie leidt tot onnodig veel onderling klagen. De leidinggevende is daar voor verantwoordelijk. Werknemers voelen zich vaak machteloos omdat ze bij zaken die volgens hen anders kunnen en wel-licht beter, niet weten en ook dikwijls niet durven om dit naar voren te brengen. Dit heeft te maken met de nog steeds hiërarchische manier van werken bij veel organisaties. De leidinggevende bepaalt en heerst en beheerst. Door dit gedrag wordt er onderling veel geklaagd en moddert iedereen door.
Een goede afspraak onderling is om werknemers de ruimte te geven om te klagen over bepaalde zaken, maar dan moeten ze ook zelf met minimaal één oplossing komen voor het probleem. Brainstormsessies waarbij er gezocht wordt naar een oplossing voor een probleem en waar er ook wordt gesproken over bepaald gedrag op de werkvloer is ook een goede manier om klachten aan te pakken en om problemen in de toekomst te voorkomen. Onderling klagen gaat weg als men het gevoel heeft ook een stem te hebben bij het vinden van oplossingen als er problemen zijn.
Klagen wordt snel een gewoonte waarin individuen en zelfs hele afdelingen in kunnen wegzakken. Het zorgt ook voor kliekjesvorming en dan krijg je wij tegen de ander. Dit is helemaal slecht voor een organisatie. Klagen is ook dodelijk voor de creativiteit. Het kost een organisatie veel geld en het levert niets op. Klagen zit in de mens. De meeste klagers willen eigenlijk aandacht en erkenning. Maar met klagen bereikt niemand iets, mits er aandacht is voor het probleem en dan zullen de klachten ook verdwijnen.

Management

Nieuwe wegen vinden

Zo'n 20 jaar geleden - ik was nog een broekie - deed ik een presentatie aan een klant over de noodzaak van een belangrijke verandering in zijn merkstrategie. De marketingdirecteur was not amused, keek me aan en zei streng: "Wij doen onze positionering, jij doet onze reclame." Ik droop af. Staart. Benen. Bek. Tanden.

Tekst: Marcel Truyens

Hij had gelijk natuurlijk en hij had ongelijk. De klant draagt altijd de verantwoording voor het succes van zijn marketingcampagnes. Maar daarbij hoort dat hij luistert naar zijn bureau en marketingpartner. Want reclamebureaus hebben één groot voordeel: objectiviteit.

Marketingmensen van de klant zitten vaak te dicht op de zaak, de producten, de merken, de geschiedenis, de distributie en de concurrentie. Daarom kunnen ze geen reclame maken. Het merendeel van hun kennis doet er ook niet toe omdat de essentie van reclame eruit bestaat in het hoofd en hart van de consument binnen te dringen. Goede reclamemensen kijken naar het merk zoals een consument naar het merk kijkt. Niet zoals de organisatie naar het merk kijkt.
Een voorbeeld. De hoogste marketingbaas van Nokia verklaarde dat het doel van Nokia is: "Het 'herontsteken' van het Nokia-merk waarmee er betekenis, relevantie en emotie in het merk gebracht moet worden." Zo! Echt? Is dat wat een smartphone-koper zoekt? Als dat zo is dan koopt hij wel een iPhone lijkt me. Een reclamemens kruipt in het hoofd van de consument en stelt zichzelf de vraag: "Waarom zou ik een Nokia kopen als ik ook voor een iPhone of een Galaxy kan kiezen."
De verklaring van de Nokia-marketingbaas is een typisch voorbeeld van een boardroomplatitude die het lekker doet in meetings maar tot mijn ontsteltenis ook steeds vaker in reclame doorklinkt. Vraag bijvoorbeeld een Chevroletkoper waarom hij een Chevrolet kocht. Gaat hij zeggen: "Omdat ik nieuwe wegen wilde vinden om te berijden." Ik dacht het niet, maar dat doet de marketingbaas van Chevrolet niets. Die vindt 'Find new roads' een uiterst sterk communicatieconcept dat nog jaren meekan. De Toyotarijder 'wanted to go places' en de Honda-koper 'wanted to start something special', terwijl de Coca-Cola-drinker dacht: "I was depressed so I thought I'd open a little happiness." Wat een hemeltergende onzin allemaal!
Weet u, ik neem het reclamebureaus nog niet eens zo kwalijk dat ze van dit soort nietszeggende rommel produceren. Ik neem het ze in de kern kwalijk dat ze er bij de klant niet op aandringen om iets aan hun strategie te doen op zo'n manier dat deze wel iets teweegbrengt bij consumenten.

Want dat is het verschil tussen marketing en reclame. Reclame neemt de marketingstrategie van de klant en vertaalt die in voor de consument relevante boodschappen. Marketing neemt het standpunt van de consument en vertaalt dat naar een marketingstrategie. Het probleem in reclame zijn niet zo zeer de advertenties. Voor het belangrijkste deel volgen de advertenties en commercials de marketingstrategie van de klant. Het probleem is de strategie zelf.
Uit onderzoek blijkt dat merken een steeds kleinere rol spelen in de beslissingen die een organisatie neemt. In een wereld waarin merken steeds belangrijker worden, zou ik het omgekeerde verwachten. Maar het kan nog erger, zoals een CEO van een grote Amerikaanse onderneming tijdens een voordracht ooit verklaarde: "De marketingdoelstellingen moeten in lijn zijn met de ondernemingsdoelstellingen." En dat lijkt bij Chevrolet ook zo te zijn, want welke marketingstrategie kan er in hemelsnaam ten grondslag liggen aan een merk dat alles onder dezelfde merknaam verkoopt in een markt met 23 automerken die er toe doen?
In 1962 was Chevrolet het dominante automerk in de Verenigde Staten met een marktaandeel van 31 procent. In dat jaar bestond 87 procent van de omzet uit 'middenklassers'. Men voerde vier modellen: Impala, Bel Air, Biscayne, en de Chevy Station Wagon. Tegenwoordig is het marktaandeel nog 13 procent en verkoopt men onder dezelfde merknaam 24 modellen goedkope, luxe en sportieve auto's, SUV's en pick-ups. Je zou verwachten dat het (marketing)management hiertussen een verband zou leggen: Meer typen auto's aanbieden betekent niet automatisch meer aantallen auto's verkopen. Maar nog erger, hoe meer autotypen je verkoopt onder één merknaam, hoe zwakker het merk wordt. En dan nog iets, hoe meer concurrenten je hebt, hoe smaller je aanbod moet zijn om gekeerd. In 1962 had Chevrolet in de Verenigde Staten 11 concurrenten die er toe deden, nu zoals gezegd 22.
Maar de organisatiedoelstelling is kennelijk om meer typen auto's te verkopen onder dezelfde merknaam en de marketingdoelen moeten daarmee dus in lijn zijn. En dus zegt de klant: "Wij doen de strategie, jij doet onze reclame." En da's een gemiste kans. Want bureaus zijn de objectieve ogen en oren van het merk. Een 'CIA' die informatie levert waarmee de strategie kan worden gevoed. Een strategie die aansluit op de behoeften van de consument, niet primair op onbegrijpelijke en vaak onwerkbare doelstellingen die in boardrooms worden bedacht. En als de strategie weer aansluit op de consument met passende proposities en een passend merkbeleid dan kan er ook weer effectief gecommuniceerd en vooral, winstgevend, worden verkocht.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

Giro Cares actie:
Inzameling kleding

Iedereen die kleding heeft die in goede staat is, is welkom om deze zaterdag 23 november in te leveren. Dit mag één kledingstuk zijn, maar ook dozen vol.

Broeken, T-shirts, bloesjes, rokken, jurken, shorts, schoenen en accessoires zoals tassen, riemen en shawls. Alles is welkom. Aanstaande zaterdag 23 november kan iedereen zijn kleding die hij al lang niet meer gedragen heeft of waar hij op is uitgekeken inleveren bij twee filialen van de Girobank, in Janwé en bij Colon in verband met de kledingactie die de Girobank organiseert ten behoeve van de mensen die niet altijd nieuwe kleding kunnen kopen. Wat voor de een 'oud' is, is voor de ander 'nieuw'.

De CEO van de Girobank, Eric Garcia, kwam zelf met het idee om op deze manier vanuit de Girobank iets terug te geven aan de samenleving. "Er is veel verborgen armoede. We zien het niet, maar als je van de doorgaande wegen afgaat kom je in straatjes waar mensen in armoede leven. Men beseft het niet dat er ook mensen zijn die het slecht hebben. Dat er mensen zijn die al vier dagen niet gegeten hebben." Hij maakt zich grote zorgen over deze verborgen armoede en wil als CEO van de Girobank waar mogelijk de minderbedeelden uit onze samenleving tegemoet komen. "Toen ik twaalf was, was hier niets. Nu is er zo veel. We kunnen hier alles kopen, flatscreens, I-phones, I-pads. We zien via de televisie wat er allemaal te koop is. Mensen denken dat dat het leven is. Maar we denken niet meer aan de medemens. Ik wil. Ik wil. Ik wil. Mensen kopen dingen die ze niet nodig hebben. Vroeger deelde men en gaf men tijd aan anderen. Tegenwoordig is de samenleving erg materialistisch en wordt er, als je hulp vraagt, gevraagd 'wat betaalt het?' Er wordt ook veel te veel gekeken naar het uiterlijk. Als bank willen we de mensen leren om te sparen, maar mensen geven meer uit dan dat ze binnenhalen. Daardoor komen mensen in de problemen. Wij kunnen als bank best geld geven voor een goed doel, maar geld is niet genoeg. Je hebt een helpende hand nodig."

Anders dan andere projecten

Dat is ook de reden waarom dit kledingproject vanuit Giro Cares anders is opgezet dan andere projecten. Garcia vindt het belangrijk dat het personeel van de Girobank betrokken is bij dit project door hieraan eigen tijd te geven. Volgens hem zijn vrijwilligers bijna een uitgestorven soort mensen. "Veel mensen zijn goedhartig", zegt hij. "Wij hebben prima personeel, sommigen werken zelfs op zaterdag en zondag. Ze hebben gevoel voor de zaak. Maar ik vind het ook belangrijk dat ze iets voor de medemens doen."

En zo is het idee ontstaan om iets te organiseren waarbij de mensen in de samenleving die het minder goed hebben geholpen worden door anderen die wat van hun eigen tijd geven bij het realiseren van dit project. De bank geeft de werknemers die hun tijd aan het project of aan toekomstige andere projecten geven alle gelegenheid om dat te doen. Maar de tijd wordt gedeeld. "Een uurtje van ons en een uurtje van henzelf", legt Garcia uit.

Assistent Managing Director, Neysa Schoop-Isenia is de projectleider. "We hebben ons hart op de goede plaats", zegt ze. Na betrokken te zijn geweest bij verschillende maatschappelijke projecten buiten de bank, werd ze gauw getrokken naar dit nieuwe initiatief. Haar werk als Assistent Managing Director is al meer dan een dagtaak, maar voor dit project is ze bereid nog meer uren te draaien. "Het is een personeelsaangelegenheid. Vanuit de Giro Cares Stichting, waar zeven personeelsleden in het bestuur zitten, wordt deze kledingactie georganiseerd. We doen dus iets vanuit het personeel naar de maatschappij. Kleding is een eerste levensbehoefte, daar denkt men vaak niet aan. In december worden veel voedselpakketten en speelgoed weggegeven door verschillende organisaties. Aan kleding wordt niet gedacht, terwijl het ook erg belangrijk is." Ruim twintig andere medewerkers enthousiasmeren collega's binnen de eigen afdelingen. "We moeten er samen iets leuks van maken en voldoening vinden in iets doen voor onze medemens", aldus Schoop-Isenia.

Sociaal maatschappelijke verplichting

Dat Garcia als CEO zo nauw betrokken is bij het project komt omdat hij altijd zeer betrokken is bij sociaal-maatschappelijke zaken die er op Curaçao spelen. Niet alleen persoonlijk, maar als CEO van de Girobank ziet hij ook een sociaal-maatschappelijke verplichting naar de medemens. Hij vindt zelfs dat de bank het moreel verplicht is naar de samenleving. De Girobank steunt jaarlijks vele initiatieven ten behoeve van ontwikkeling en zorg en geeft ieder jaar vele donaties aan allerlei stichtingen. Recent schonk de Girobank in samenwerking met het Prinses Wilhelmina Fonds nog een radiotherapie-apparaat aan de afdeling radiotherapie van het St. Elisabeth Hospitaal waarmee patiënten die kanker hebben en bestraald moeten worden gerichter bestraald kunnen worden. Enige tijd geleden kreeg de reddingsdienst Citro een nieuwe reddingsboot. "Als mensen op zee in gevaar zijn moeten ze gered worden. Op deze manier dragen wij bij aan de mogelijkheden om mensen te redden en daar gaat het om. Dat geeft voldoening. Weer eentje gered", zegt hij. Ook op het gebied van studiemogelijkheden ondersteunt de Girobank jongeren. Thans zijn er 23 jongeren die met een beurs van de bank kunnen studeren. Eenentwintig op Curaçao en twee in het buitenland. "Eén van onze bursalen is net afgestudeerd en is nu arts", zegt Garcia met trots. "En ook aan deze bursalen geven we niet alleen geld. Ze krijgen allemaal een mentor, een personeelslid van de Girobank, aangewezen die hen begeleidt en ondersteunt tijdens hun studie. Soms gaan ze zelfs even uit eten met elkaar om bij te praten."

Ook de honkbaljeugd, elf clubs in alle wijken, wordt door de Girobank gesponsord. Aan de overkant van de bank in de Openbare Bibliotheek is een ruimte ingericht met computers waar iedereen die gebruik wil maken van een computer daar de mogelijkheid heeft. "Het heet de Quincy – room." Quincy was een mascotte die de Girobank ooit in het leven geroepen had voor vele goede doelenacties.

Assistent Managing Director, Neysa Schoop-Isenia: "Kleding is een eerste levensbehoefte."

Giro Cares en Curaçao Cares

Het kledinginzamelingsproject gaat onder de naam van Giro Cares, dat weer een 'founding partner' van Curaçao Cares is. Curaçao Cares is een filiaal van het grootste en meest succesvolle internationale netwerk van 250 vrijwilligerscentra in 16 landen over de hele wereld. Hun missie is: de mensen in het centrum van verandering zetten! "In dat kader werken Giro Cares en Curaçao Cares nauw samen. Curaçao Cares denkt en helpt mee", vertelt Schoop-Isenia.

Het doel is om 5000 kilo kleding in te zamelen. Individuen, maar ook families, vrienden, clubs en bedrijven kunnen zelf ook acties organiseren om kleding in te zamelen om die dan als bulk naar een van de twee inzamelpunten af te geven. Alle kleding wordt gewogen en zo weet iedereen individueel of als groep waar hij heeft bijgedragen in de 5000 kilo kleding die als doel bereikt moet worden. "We willen dat men geeft om te geven en dan is het een leuke bijkomstigheid dat je weet hoeveel je hebt bijgedragen."

Inzamelen

Het verzamelen van de kleding gaat als volgt. Er zijn twee inzamelpunten. Alleen op zaterdag 23 november aanstaande kan men kleding brengen naar het Girobank-filiaal Janwe of het filiaal Colon. De inzameling vindt op die dag plaats van 08.00 - 17.00 uur.

Er zijn echter wel eisen verbonden aan de kleding die men wil inleveren. De kleding moet in goede staat, schoon en niet verkleurd zijn. Alle soorten kleding mogen worden afgegeven, behalve ondergoed. Denk daarbij aan mannen-, vrouwen- en kinderkleding, in alle stijlen, kleuren en maten en voor alle gelegenheden. Na de inzamelingsdag wordt alle kleding naar de wasserij of stomerij gebracht en wordt deze daarna gesorteerd op kleding voor baby's, kinderen, mannen en vrouwen. Dan wordt alles op maat en op soort kleding gesorteerd. Broeken bij broeken, jurken bij jurken en shorts bij shorts.

Schoop roept ook bedrijven op die wellicht kleding hebben liggen die ze niet meer kunnen verkopen omdat er bijvoorbeeld waterschade geweest is of dat deze uit de mode is. "Deze actie is heel erg geschikt om deze kleding toch nog kwijt te raken."

En voor wie is die kleding bestemd? Daar heeft Schoop-Isenia een duidelijk antwoord op. "Wij hebben contacten met allerlei organisaties over het hele eiland die weten wie kleding nodig heeft. Deze organisaties krijgen dan een uitnodiging om naar het uitgiftepunt, de winkel, te komen waar alle kleding schoon en gesorteerd op een nieuwe eigenaar wacht. Keurig op haakjes in rekken. Het moet er gezellig uitzien. Uitnodigend, zodat de mensen er echt met plezier kunnen 'winkelen'. Geen grabbeltonnen waar men in moet graaien, maar er loopt echt winkelpersoneel, allemaal werknemers van de Girobank, die de klanten helpt bij het zoeken naar de kleding die zij wensen.

Winkel één dag open

De winkel is slechts één dag geopend. De locatie, datum en openingstijden wil Schoop-Isenia niet kwijt. "Onze klanten moeten in alle rust kunnen winkelen, zonder enige aandacht van de media of anderen. Het moet geen attractiepunt worden", aldus Schoop-Isenia. Wat ze wel kwijt kan is dat de winkel op een centrale locatie komt, die goed toegankelijk is met het openbaar vervoer om het de klanten gemakkelijk te maken. Als er meer dan 5000 kilo aan kleding wordt opgehaald wordt er wellicht nog een dag gepland. En mocht er kleding over zijn na de verkoopdag dan zal daar een juiste bestemming voor gevonden worden.

Elke bezoeker krijgt bij binnenkomst een bonboekje met punten waarmee hij of zij kleding kan kopen. Ieder kledingstuk heeft een label met daarop de waarde van een of meerdere punten. Zo kan iedereen tot een maximumaantal punten kleding 'kopen'. Door het puntensysteem en het zelf uitzoeken en berekenen van de punten voorkomt men dat misbruik wordt gemaakt van de gelegenheid. Het is tevens een waarborg dat de volgende bezoeker genoeg keuze heeft.

Om het verloop van de actie te volgen zal er in de komende tijd via diverse media, zoals de kranten, radio en televisie informatie gegeven worden.

Garcia hoopt met deze actie een begin te maken van meer bewustzijn bij de mensen inzake samenwerking en iets voor elkaar over te hebben zonder dat daar iets tegenover moet staan. "Als iedereen op het eiland iets voor een ander gaat doen en meer aan zijn naasten denkt, krijgen we een heel andere samenleving", zegt hij. Hij kijkt uit naar het begin van de actie en hij is er zeker van dat het een succes gaat worden.

Voor meer informatie: emailadres girocares@gironet.com / telefoonnummer 433-9130.

Girobank-CEO Eric Garcia: "Als iedereen op het eiland iets voor een ander gaat doen en meer aan zijn naasten denkt, krijgen we een heel andere samenleving"

Integere en klantgerichte overheid

Islelly Pikerie doet een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Corporate Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. Zij belicht in een serie van enkele artikelen verschillende aspecten van Good Governance.

In 2010 heeft de Usona een financieringsovereenkomst gesloten met het voormalige Eilandgebied Curaçao voor een bijdrage van maximaal 4.225.500 gulden ten behoeve van de realisatie van het project 'Versterking integriteit en klantgerichtheid'. Het project maakt onderdeel uit van het samenwerkingsprogramma Institutionele Versterking en Bestuurskracht (IVB).

De doelstelling van het project luidt: 'Het realiseren van een duurzaam integere en klantgerichte overheid per januari 2013'.
Het versterken van de integriteit en klantgerichtheid van de overheid werd door het ex-Eilandgebied Curaçao gezien als een belangrijk instrument, om de negatieve vermoedens en perceptie die de burger betreffende het overheidshandelen op dat moment had, tot een minimum te beperken. Maar ook om de kans te krijgen om een sterk, klantgericht en integer overheidsapparaat op te kunnen zetten voor het Land Curaçao. Voor het onderdeel integriteit had het Eilandgebied Curaçao reeds in 2002 een integriteitsprogramma opgesteld. De eerste fase van dit programma liep van 2002 tot en met oktober 2004. Tussen november 2004 en september 2007 is uitvoering gegeven aan de tweede fase: a) bewustwording van ambtenaren en bestuurders op het gebied van integriteit en b) integriteit tot onderdeel van het beleid en de bedrijfsvoering van de diensten van het Eilandgebied Curaçao te maken. Voor het onderdeel klantgerichtheid is in 2006 het zogenaamde snelle successen-traject (fase 1) begonnen. Dit onderdeel richtte zich op het identificeren van gemakkelijke uitvoerbare verbeteringen op het gebied van klantgerichtheid en een inventarisatie van directe extern klantgerichte functies per eilandsdienst.

Uit de evaluatie van beide trajecten bleek, dat er inmiddels vooruitgang was geboekt, maar dat een aantal zaken nog aangepakt moest worden. Deze openstaande punten richtten zich vooral op het inbedden van de resultaten en het waarborgen en verankeren van de kwaliteitsaspecten, kwaliteitsdenken en kwaliteitsmanagement betreffende integriteit en klantgerichtheid binnen de overheid.

Uit het enquête-onderzoek dat in 2010 in het kader van het project 'Verankering Integriteit en Klantgerichtheid EGC' is uitgevoerd door SGBO (voormalig onderzoeks- en adviesbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en K&K Consult kwam naar voren dat het vertrouwen in de overheid op dat moment bijzonder laag was.

De problemen konden vertaald worden in de volgende prestatie/resultaatgebieden. Elk van de hierna genoemde prestatiegebieden scoorde matig bij de burgers.
a) Voor klantgerichtheid waren dat:
1. Bereikbaarheid. Was de overheid voldoende/ruim bereikbaar?
2. Beschikbaarheid. Werden klantcontacten zoveel mogelijk in één keer (en foutloos) afgehandeld?
3. Informatievoorziening. Was de informatievoorziening aan klanten voldoende en begrijpelijk?
4. Wachttijden. Werden klanten binnen aanvaardbare tijden geholpen?
5. Doorlooptijden. Werden diensten en producten binnen redelijke termijn afgehandeld?
6. Bejegening van klanten. Werden klanten correct en deskundig behandeld?
7. 7Betrouwbaarheid. Hoe was het gesteld met de productkwaliteit, volledigheid, juistheid?

b) Voor Integriteit waren het:
1. Openheid of transparantie. Was de overheid open naar burgers toe?
2. Verantwoordelijkheidszin. Waren bestuurders en ambtenaren bereid verantwoording af te leggen van hun functioneren in het algemeen en van specifieke actie in het bijzonder? En de proef op de som: werden consequenties getrokken wanneer ernstige fouten zijn gemaakt.
3. Betrouwbaarheid en correctievermogen. Hield de overheid zich in het algemeen aan afspraken en werden eventuele fouten hersteld?
4. Kwaliteit. Hierbij ging het niet slechts om de mate van competentie en professionaliteit, maar ook of ambtenaren en bestuurders deze ook in hun werk effectief benutten en standaarden van professionaliteit in acht namen. Daarbij kan ook gekeken worden of partijen die met de overheid samenwerken (bedrijven) over voldoende kwaliteit beschikken en daarop ook gescreend werden.
5. Persoonlijke integriteit. Ook is gekeken naar het persoonlijke gedrag van ambtenaren en bestuurders, binnen het werk en daarbuiten.
6. Onomkoopbaarheid. Tenslotte is gekeken in hoeverre burgers denken dat ambtenaren en burgers omkoopbaar zijn. Niet onderzocht was of de perceptie van (on) omkoopbaarheid overeenkomt met de feiten.

Voor het ex-Eilandgebied Curaçao was het van belang om, naar aanloop van de nieuwe staatstrechtelijke structuur een duurzaam integere en klantgerichte overheid op te zetten om de boven geconstateerde minpunten, in het kader van deugdelijk bestuur, op te vangen. En dat was een noemenswaardige ambitie en streven van de toenmalige gedeputeerde Zita Jesus-Leito, die de durf had om dat traject op te gaan.
Onder een duurzaam integere en klantgerichte overheid wordt een overheid verstaan die:
1. Voldoende ruim bereikbaar is.
2. Servicegericht is. Medewerkers moeten niet alleen beschikken over expertise, maar ook over inlevingsvermogen en een servicegerichte houding.
3. Informatie verstrekt die voor burgers en bedrijven eenduidig, begrijpelijk en goed vindbaar is.
4. Producten en diensten zoveel mogelijk in één keer (en foutloos) afhandelt, zodat burgers en bedrijven niet meer van het kastje naar de muur worden gestuurd.
5. Producten en diensten binnen de wettelijke termijn of bij het ontbreken daarvan, binnen een redelijke termijn afhandelt.
6. Producten en diensten zorgvuldig afhandelt zonder aanziens des persoons en informatie verstrekt die betrouwbaar is. Afspraken worden nagekomen. Eventuele fouten die worden gemaakt worden erkend en hersteld.
7. Integer is. Integer wil zeggen dat ambtenaren en bestuurders hun functie adequaat en zorgvuldig uitoefenen in het licht van hun positie en alle in het geding zijnde verantwoordelijkheden. Daarnaast zijn waarden van belang als correct handelen (geen fraude of corruptie), fatsoenlijkheid, verantwoordelijkheidszin, betrouwbaarheid en objectiviteit (onpartijdigheid).

Ik heb al in eerdere bijdragen verwoord dat deugdelijk bestuur is afgeleid van corporate governance en sinds enkele jaren onderwerp van aandacht is in de publieke sector.
Om het zeer algemeen te stellen verwijst het begrip governance naar een nieuwe manier van governing. In principe gaat het meer om een samenhangend stelsel van regels betreffende de processen van besluitvoorbereiding, besluitvorming, besluitvoering en de controle erop en verantwoording over een en ander. Men zou dus nu moeten toetsen of een duurzaam integere en klantgerichte overheid nodig is om deugdelijk bestuur te garanderen. Als we de definitie van wat precies deugdelijkheid van bestuur inhoudt combineren met de definitie van wat een duurzame, integere en klantgerichte overheid is, wat de probleemgebieden waren die geconstateerd werden zowel bij klantgerichtheid als bij integriteit en het feit dat de overheid toen duidelijk gekozen heeft om in het kader van deugdelijkheid van bestuur te werken aan een duurzaam integere en klantgerichte overheid, zou ik nu eindelijk een eenduidig antwoord kunnen geven. Een duurzame integere en klantgerichte overheid is een conditio sine qua non om juist dit deugdelijke bestuur te kunnen faciliteren in onze samenleving. De overheid heeft hierbij een grote doch mooie opgave voor zich om die overheid ten behoeve van onze samenleving te creëren. Gecombineerd met de opzet van een bestuursmonitor, de uniforme definitie van wat ons voorzieningenniveau dient te zijn en de integrale implementatie van ons formele systeem van checks-and-balances is in ieder geval de deur geopend om deugdelijkheid van bestuur te garanderen. Dan moeten we nog aan onze politieke cultuur kunnen werken.

Bestemming Curaçao

'Nu wonen we hier!'

Naam: Pamela Meijer en gezin
Komen uit: Almere, Nederland
'Business or Pleasure?':
'Business' en 'Pleasure'
Aantal dagen: Voorgoed
Verblijven bij: Vader

"Het is altijd mijn plan geweest om ooit terug naar Curaçao te komen", vertelt Pamela Meijer. "Eigenlijk meteen na mijn studie." In 1998 vertrok Pamela op 20-jarige leeftijd met haar zoontje Orbi van zeven maanden, naar Nederland om daar de studie Maatschappelijk Werk te volgen. Nu, 15 jaar later, is ze voorgoed naar haar geboorte-eiland teruggekeerd.

"Tja, er is in de tussentijd veel gebeurd", vertelt ze lachend. "Ik ben in Nijmegen gaan wonen en begon daar met mijn studie Maatschappelijk Werk. Dat ging op zich best goed. Maar het was wel moeilijk om een stageplek te krijgen. Op een gegeven moment heb ik het opgegeven en ben ik gestopt met de opleiding." In de jaren daarna ontmoette ze haar man Percy en werd het gezin uitgebreid met dochtertje Girvey. "We hadden dus een grotere woning nodig", aldus Pamela. "Maar in Nijmegen, net zoals andere grote steden, was en is het nog steeds moeilijk om aan een huurwoning te komen. In die tijd was het in Almere gemakkelijker om een huis te krijgen, dus zijn we daar naartoe verhuisd."

Pamela begon in Amsterdam aan de opleiding Personeel en Organisatie (P&O). Dit combineerde ze met verschillende baantjes. "Voor werk heb ik nooit mijn hand omgedraaid. Ik ben altijd bereid van alles te doen. Van schoonmaken tot administratief werk."
Pamela zegt zeer gemengde gevoelens te hebben als ze terugdenkt aan haar periode in Nederland. "We kwamen één keer per jaar naar Curaçao. Dat was altijd in de carnavalsperiode of met de feestdagen in december. Wanneer we hier waren, ging ik altijd met frisse tegenzin terug. Regelmatig hebben we bijna onze vlucht terug gemist omdat ik het zo lang mogelijk uitstelde voordat we naar Hato gingen."

Ondanks haar voorkeur voor Curaçao moet ze toch toegeven dat ze leuke herinneringen heeft aan Nederland. "In kleine dingen, zoals sneeuw in december en dan weer het lekker veel buiten zijn op warme zomerdagen. Maar ook uitstapjes naar pretparken en zo. Mijn kinderen moeten ook nog wennen aan de nieuwe levensstijl op Curaçao. Het is jammer dat ze hier niet naar de speeltuin kunnen, want die hebben we niet in onze buurt. Mijn zoon mist het fietsen heel erg. Hij zou graag naar school willen fietsen, maar dat vind ik levensgevaarlijk, dus mag het niet van mij."
Pamela gaat verder: "Het weer in Nederland ging mij een beetje tegenstaan omdat het een grote, bepalende factor is voor het dagelijks leven. Van wat je aan moet trekken tot hoeveel je buiten kunt zijn tot zelfs hoe je je voelt. Want als het lang donker en koud was, kreeg je vanzelf een sombere stemming. Ik word nu elke dag erg gelukkig met de gedachte dat we deze enkele reis naar Curaçao hebben geboekt en dus niet terug naar Nederland hoeven. Nu wonen we hier! Ik vind het leven op het eiland heerlijk. Het is hier warm dus kunnen we veel buiten zijn."

Pamela en de rest van haar gezin gaan een spannende tijd tegemoet. "We gaan een nieuw leven op Curaçao opbouwen en het kan alle kanten op. Het belangrijkste is dat zowel ik als Percy werk vinden. Zoals ik al eerder zei; ik ben bereid alles te doen dus ook als het niet P&O-werk is doe ik het. Percy is officieel slachter, maar kan ook hele lekkere broodjes bakken. We hebben erover gefantaseerd om een broodjeszaak te beginnen. Wellicht iets voor de toekomst."

DUMP, DUMPEN, GEDUMPT

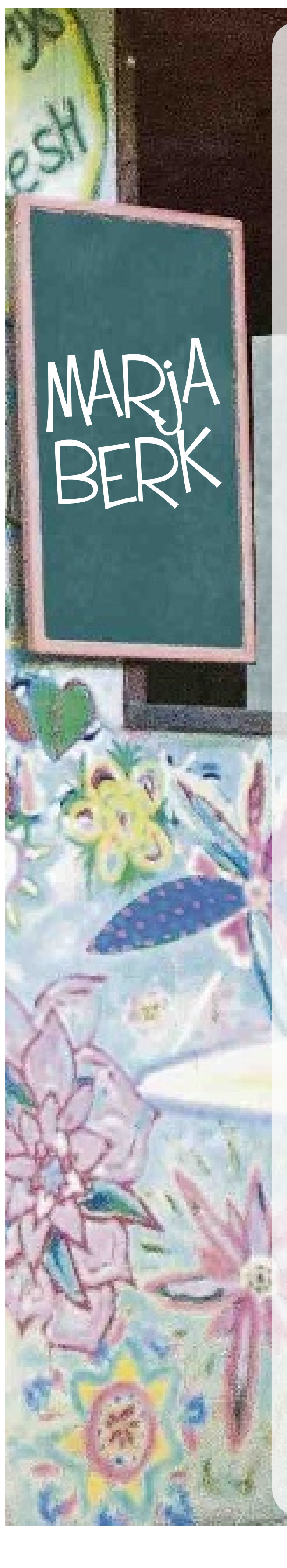

Soms, als ik iets schrijf, neem ik even pauze en dwaal af naar Facebook. Even een momentje voor mezelf, dus ook vandaag weer. Dat had ik beter niet kunnen doen. Op de pagina van Carf kom ik weer zoveel honden tegen die zwaar verwaarloosd gedumpt zijn en ik raak er door van slag. Pups die ziek zijn, door Carf naar de dierenarts worden gebracht en dan maar hopen dat ze het nog halen. Volwassen honden die op drift zijn geraakt, hun kostje bij elkaar moeten scharrelen en soms ternauwernood nog op hun broze poten kunnen staan. Als je als stumperd niet gevonden wordt, zijn je dagen geteld en rest je een afschuwelijke dood.
Het maakt me verdrietig, boos, machteloos en eens te meer bekruipt me het gevoel dat Curaçao een dumpeiland is. Je hebt er niets meer aan, dus lozen die handel. I-Animal probeert de problemen in de basis aan te pakken door kinderen op scholen te leren hoe je met dieren moet omgaan. Hulde voor dit initiatief en het kan toch niet anders dan dat deze kinderen zich realiseren dat dieren ook gevoel hebben? Dat zij verzorging en aandacht nodig hebben, dat je gewoon goed voor ze moet zorgen? Wie een dier in huis haalt is er voor de rest van dat dierenleven verantwoordelijk voor. Hoe moeilijk is dat? Maar het lijkt, gezien de trieste berichten op Facebook, dweilen met de kraan open. De mentaliteit en het gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel van veel volwassenen (!) is om te huilen.
Vorige week kwam ik een bericht tegen op Versgeperst: 'Willy Maal heeft op heterdaad een truck van ATCO-Eco betrapt die op dat moment beerputwater aan het lozen was. Dat meldde hij gisteren op Facebook. De bestuurder deed dat precies op een plaats waar op 21 september de Curaçao Clean Up plaatsvond. De politie deed echter niets met de oproep van Maal.' Eén van de commentaren op de site was dat er niets tegen te doen is, omdat de huidige wetgeving daar niet in voorziet dankzij een slapende overheid. Ach, maar natuurlijk, het is weer zover. Wakker worden kost uiteraard een hoop energie, nietwaar?
Nog een voorbeeldje? Daar gaan we: Gisteren reed ik op de Weg naar Fuik, richting Caracasbaaiweg. Onderweg zie ik een slenterende jonge vrouw, aan haar mond een flesje van het één of ander. Op het moment dat ik langsrijd is kennelijk het flesje leeg en met een grote boog mikt ze het achteloos in de mondi. Dit betekende toch wel even een dilemma. Stoppen en er iets van zeggen, met het risico als betweterige makamba te worden bestempeld? Of stilzwijgend, knarsetandend en hoofdschuddend doorrijden? Gezien het flitsmoment restte mij slechts een claxonconcert, maar ik vraag me oprecht af of ze begreep wat ik bedoelde. Ik vrees het ergste.

Oh, ik realiseer me terdege dat veel mensen wel iets anders aan hun hoofd hebben dan het welzijn van dieren en de schoonheid van Curaçao. Want het eiland staat bol van de problemen. Maar dat neemt niet weg dat het ontwikkelen van enig bewustzijn geen overbodige luxe is. En dat kost niets, nada. Er is nog veel, heel veel werk te verzetten op dit gebied en ik weet dat diverse instanties noodgedwongen blaren op hun schouders en eelt op de ziel hebben ontwikkeld. Maar ze gaan met niet aflatende energie door. Dat is dapper en bewonderenswaardig en ik zou een lans willen breken voor hen die dag en nacht bezig zijn dierenleed en milieuvervuiling een halt toe te roepen. Doet u mee?